

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย: ศึกษา
เปรียบเทียบตัวแบบการดำเนินงานในต่างประเทศ

The Development of Halfway Houses in Thailand:
A Comparative Study of Operational Models in
Foreign Countries

จัดทำโดย นางกนกวรรณ จิ๋วเชื้อพันธุ์
รหัส 16028

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 16 ปี 2568
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การพัฒนาบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย: ศึกษาเปรียบเทียบตัวแบบ
การดำเนินงานในต่างประเทศ

The Development of Halfway Houses in Thailand: A Comparative
Study of Operational Models in Foreign Countries

จัดทำโดย นางกนกวรรณ จิวเชื้อพันธุ์
รหัส 16028

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 16 ปี 2568
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ.....

(ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.ไชยวัฒน์ คำชู)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูต ดร.จรรย์วัฒน์ สันตะบุตร)

อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ.....

(เอกอัครราชทูตปัญญรักษ์ พูลทรัพย์)

อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ปัจจุบันสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในประเทศไทย ยังมีตัวเลขที่สูงกว่าเป้าหมายของกรมราชทัณฑ์ สะท้อนให้เห็นว่ากลไกที่เกี่ยวข้องในการป้องกันการกระทำผิดซ้ำต้องได้รับการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น บ้านกึ่งวิถีเป็นกลไกหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่นำมาใช้ในการป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ การศึกษาตัวแบบบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศเพื่อนำมาปรับใช้เป็นระบบบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทยให้เกิดความสำเร็จ จึงมีส่วนสำคัญในการเติมเต็ม กระบวนการยุติธรรมของไทยให้มีความสมบูรณ์อย่างไร้รอยต่อระหว่างการต้องโทษที่จำกัดอิสรภาพโดยสิ้นเชิงกับการปล่อยพ้นโทษที่ได้รับอิสรภาพโดยสมบูรณ์ หลายประเทศมีการใช้บ้านกึ่งวิถี มาเป็นระยะเวลายาวนาน และผ่านการพัฒนารูปแบบการดำเนินการมาในหลายระยะ ประเทศไทยซึ่งมีการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีมาเป็นระยะเวลานานเช่นกัน แต่ขาดการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงไม่ได้มีการกำหนดให้บ้านกึ่งวิถีเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมตามกฎหมาย ทำให้บ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยไม่เพียงพอและเป็นรูปธรรมเท่าที่ควร

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงเปรียบเทียบระบบบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้พ้นโทษของประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น และประเทศกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม ในประเด็นการบริหารจัดการบ้านกึ่งวิถี การนำหลักการด้านการบำบัดที่สำคัญมาใช้เป็นแกนกลาง การใช้ความเข้มแข็งของชุมชนในการร่วมมือกับบ้านกึ่งวิถี เพื่อขับเคลื่อนการคืนคนดีสู่สังคม รวมถึงการมีอาสาสมัครสำหรับผู้พ้นโทษ และโครงการสนับสนุนผู้พ้นโทษเพื่อลดการตีตราจากสังคม จากการศึกษาทำให้ทราบถึงรูปแบบและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศของบ้านกึ่งวิถีในประเทศที่ศึกษา ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ใช้การดูแลรูปแบบกึ่งสนับสนุนกึ่งควบคุมและเน้นการฝึกอาชีพจริง สหราชอาณาจักร มีการนำผู้กระทำผิดเข้าสู่เรือนจำระดับกลางที่ไม่เน้นการควบคุมก่อนส่งเข้าบ้านกึ่งวิถี สิงคโปร์ มีจุดเด่นในการสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างภาครัฐและเอกชน ญี่ปุ่น มีการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีโดยสหวิชาชีพและให้ชุมชนครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิด มาเลเซีย มีการจัดทำแผนฟื้นฟูรายบุคคลเป็นการเฉพาะ ซึ่งผลการศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาได้มีข้อเสนอเชิงนโยบายต่อการพัฒนาบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย ได้แก่ ต้องยกระดับบ้านกึ่งวิถีให้เป็นหน่วยงานสำคัญในกระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เอกชน และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ โดยไม่เป็นการดำเนินงานของภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว มีระบบการคัดเลือกและสนับสนุนผู้พ้นโทษเข้าสู่บ้านกึ่งวิถี การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีควรมีลักษณะ กึ่งปล่อยตัวกึ่งควบคุม

มีการออกแบบโปรแกรม การพัฒนาพหุตินิสัยในบ้านกึ่งวิถีที่ครอบคลุมและเหมาะสม สร้างการรับรู้ของสังคมเกี่ยวกับการคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ การสร้างภาคีเครือข่ายอาสาสมัครช่วยเหลือผู้พ้นโทษ และการปรับรูปแบบเรือนจำที่ไม่เน้นการควบคุมแบบเบ็ดเสร็จก่อนนำผู้พ้นโทษสู่ระบบบ้านกึ่งวิถี

ทั้งนี้ การขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ ผู้ศึกษาได้แบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มต้น กล่าวคือ การศึกษากฎหมาย ผลกระทบ รูปแบบและโครงสร้างทางกายภาพที่เหมาะสม โปรแกรมการพัฒนาพหุตินิสัย การคัดเลือกผู้พ้นโทษ การติดตามผล โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ระยะทดลอง เป็นระยะที่มีการกำหนดเป้าหมาย และนำข้อมูลที่รวบรวมมาใช้ในการปฏิบัติจริง และสุดท้ายคือ ระยะประเมินผลและการนำไปใช้ โดยต้องมีการทบทวนผลการดำเนินงาน การเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในเรื่องการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิด เพื่อนำไปใช้ให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในการลดการกระทำผิดซ้ำ หากประเทศไทยนำรูปแบบบ้านกึ่งวิถี ที่มีประสิทธิภาพ โดยการนำจุดแข็งของการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศมาพัฒนา ให้เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทย ย่อมมีผลในการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ อย่างมีนัยสำคัญเช่นเดียวกับความสำเร็จในการลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของประเทศที่ศึกษา อันจะเป็นการมุ่งสู่เป้าหมายในการคืนคนดีสู่สังคมอย่างแท้จริง

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาเรื่อง การพัฒนาบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย: ศึกษาเปรียบเทียบตัวแบบการดำเนินงานในต่างประเทศ (The Development of Halfway Houses in Thailand: A Comparative Study of Operational Models in Foreign Countries) ฉบับนี้ ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากการปฏิบัติงานในฐานะผู้บัญชาการเรือนจำที่เล็งเห็นถึงความสำคัญของการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษ และเล็งเห็นถึงความต้องการของผู้พ้นโทษในการที่จะกลับตนเป็นคนดีของสังคม แต่ยังขาดทั้งโอกาสทักษะ และสถานที่ที่จะกลับไปเริ่มต้นใหม่ในฐานะพลเมืองดีของสังคม

ผู้เขียน ขอขอบคุณอาจารย์ที่ปรึกษาทั้ง 3 ท่าน ที่ช่วยเติมเต็มมุมมองในการศึกษาค้นคว้าให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และขอขอบคุณกรมราชทัณฑ์ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ให้โอกาสได้มาศึกษาอบรมหลักสูตรที่มีคุณภาพ รายงานฉบับนี้จะประสบความสำเร็จไม่ได้หากปราศจากคำแนะนำจากท่านอาจารย์ ผู้เขียนหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาค้นคว้าในครั้งนี้ จะเป็นประโยชน์ต่อภารกิจการคืนคนดีสู่สังคมของกรมราชทัณฑ์ต่อไปในอนาคต

กนกวรรณ จิวเชื้อพันธุ์

กันยายน 2568

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ซ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา	1
1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ	3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	5
1.4 กรอบการศึกษา	5
1.5 ขอบเขตการศึกษา	5
1.6 วิธีการศึกษา	6
1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	6
บทที่ 2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษาและผลการศึกษา	7
2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา	7
2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา	22
2.3 สรุปผลการศึกษา	26
บทที่ 3 ข้อเสนอ	27
3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย	27
3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ	30
บรรณานุกรม	32
ประวัติผู้เขียน	34

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	สถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ. 2562-2566)	2
------------	--	---

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง และความสำคัญของหัวข้อที่จะศึกษา

กรมราชทัณฑ์ มีภารกิจในการควบคุมและพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังให้กลับตนเป็นคนดี เพื่อคืนคนดีมีคุณค่าสู่สังคม การพัฒนาพฤตินิสัยของผู้ต้องขังจึงมุ่งเน้นที่การป้องกัน การกลับมากระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้ต้องขังในทุกคดี ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญที่นำไปสู่เป้าหมายในการคืนคนดีสู่สังคม อย่างไรก็ตาม การป้องกันและแก้ไขการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษเป็นความท้าทายของกรมราชทัณฑ์ ในฐานะกระบวนการยุติธรรมปลายน้ำ รวมถึงการแบกรับความคาดหวังของสังคมในการเปลี่ยนแปลง คนที่ผ่านการหล่อหลอมจากสังคมที่บ่มเพาะให้เป็นอาชญากร กรมราชทัณฑ์ถูกสังคมวิพากษ์วิจารณ์ ถึงประสิทธิภาพในการแก้ไขและพัฒนา พฤตินิสัยของผู้ต้องขังอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งกระทบต่อ ความปลอดภัยของสังคม ในขณะเดียวกันในมุมมองของผู้พ้นโทษการกลับคืนสู่สังคมในฐานะพลเมืองที่ ปฏิบัติตามกฎหมาย กลับเป็นเรื่องท้าทายอย่างยิ่ง เนื่องจากการปรับตัวให้เข้ากับสังคมและการกลับสู่ สังคม โดยที่ไม่มีความพร้อมทางด้านทรัพยากรและภูมิคุ้มกันทางจิตใจ ส่งผลอย่างมากต่อการกลับไปสู่วงจรอาชญากรรมที่ไม่มีทางออก

เมื่อพิจารณาจากสถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง พบว่า อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในปีงบประมาณ พ.ศ. 2566 สูงถึงร้อยละ 20 เมื่อเทียบกับเป้าหมายของกรมราชทัณฑ์ ในการลดการกระทำผิดซ้ำให้ต่ำกว่าร้อยละ 12 นอกจากนี้ สถิติการกลับมาก่อทำผิดซ้ำภายใน 3 ปี ของผู้ต้องขังยังสูงถึงร้อยละ 30 ซึ่งเห็นได้ว่า อัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขัง ยังเป็นปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการพัฒนาพฤตินิสัย ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำได้ กลไกการป้องกันการกระทำผิดซ้ำจึงต้องได้รับการพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาการกระทำผิดซ้ำให้ มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ตารางที่ 1 สถิติการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังย้อนหลัง 3 ปี (พ.ศ. 2562-2566)

ปีที่ทำผิดซ้ำ ปีที่ได้รับ การปล่อยตัว	จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำ ภายใน 1 ปี (ร้อยละ)	จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำ ภายใน 2 ปี (ร้อยละ)	จำนวนผู้กระทำผิดซ้ำ ภายใน 3 ปี (ร้อยละ)
2562	14.61	24.72	31.96
2563	13.05	23.22	32.03
2564	11.97	23.38	27.06
2565	17.17	25.50	-
2566	20.53	-	-

*หมายเหตุ: ข้อมูล ณ วันที่ 30 กรกฎาคม 2568

จากข้อมูลข้างต้นจะเห็นได้ว่า การกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังในประเทศไทยมีแนวโน้มที่เพิ่มสูงขึ้น สะท้อนให้เห็นว่ากระบวนการยุติธรรมโดยใช้เรือนจำในการลงโทษเพียงอย่างเดียว ไม่อาจที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำได้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องนำเอาวิธีการอื่นมาใช้ในการป้องกันและแก้ไขปัญหการกระทำผิดซ้ำ บ้านกึ่งวิถีเป็นแนวทางหนึ่งที่ประเทศไทยเคยมีการดำเนินการเพื่อสงเคราะห์ผู้พ้นโทษเพื่อป้องกันไม่ให้ผู้พ้นโทษหวนกลับสู่สังคมเดิมที่นำไปสู่การกระทำผิด ดังนั้น การนำบ้านกึ่งวิถีมาต่อยอดพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพในการกลับคืนสู่สังคม อาจช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำในประเทศไทยได้ เป็นกระบวนการรอยต่อสำคัญในการคืนคนดีสู่สังคม โดยกระบวนการด้านการจัดการระเบียบชีวิต การให้คำปรึกษา และการให้การสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพ ลดต้นทุนในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้พ้นโทษสามารถตั้งตัวได้อย่างรวดเร็ว และมีเป้าหมายสำคัญ คือ การลดการกระทำผิดซ้ำ หากประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้นหรือกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศได้

ปัจจัยการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังมีหลายปัจจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ได้แก่ ด้านครอบครัว ด้านเศรษฐกิจ และชุมชนสิ่งแวดล้อม เป็นต้น การปล่อยตัวพ้นโทษในกลุ่มผู้ต้องขังที่ขาดโอกาสหรือถูกตีตราจากสังคมและไม่มีการสนับสนุนอย่างเพียงพอ จะทำให้เกิดแรงจูงใจในการกลับไปกระทำผิดซ้ำได้ บ้านกึ่งวิถี (Halfway House/Re-entry Center) มีแนวคิดพื้นฐานในการเป็นที่พึ่งพิงชั่วคราวให้กับผู้พ้นโทษที่ไม่มีความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม ทั้งปัจจัยทางด้านสังคมหรือเศรษฐกิจ เช่น การกลับเข้าสู่สังคมเดิมที่เป็นบ่อเกิดของพฤติกรรมอาชญากรรม เพื่อลดโอกาสในการกลับไปกระทำผิดซ้ำ เป็นกลไกสำคัญในการสนับสนุนและการให้ความช่วยเหลือในการเปลี่ยนผ่านจากเรือนจำ สู่สังคม เพื่อลดช่องว่างในการปรับตัวผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น

การให้คำปรึกษา การฝึกวิชาชีพ การฝึกทักษะทางสังคม การบำบัดยาเสพติด เป็นต้น เป็นทางเลือกหนึ่งในการแก้ไขปัญหาผู้พันโท ซึ่งการนำเอาบ้านกึ่งวิถีมาใช้เพื่อเป็นฐานในการเตรียมความพร้อมกลับคืนสู่สังคม มีหลักฐานเชิงประจักษ์ว่ามีประสิทธิภาพและสามารถป้องกันการกระทำผิดซ้ำของผู้พันโทได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่ในบริบทสังคมไทยในปัจจุบัน การดำเนินการบ้านกึ่งวิถี โดยกรมคุมประพฤติหรือมูลนิธิต่าง ๆ ยังไม่มีความชัดเจนและไม่มีการประเมินประสิทธิภาพอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีโดยกรมราชทัณฑ์ยังเป็นอีกหนึ่งช่องทางที่มีความน่าสนใจในเรื่องของการแก้ไขฟื้นฟูโดยลดช่องว่างระหว่างเรือนจำกับสังคม ซึ่งผู้ศึกษามีความสนใจว่า การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีโดยกรมราชทัณฑ์จะมีประสิทธิภาพในการพัฒนา พฤตินิสัยผู้พันโทของประเทศไทยหรือไม่อย่างไร โดยการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยในต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย

1.2 การวิเคราะห์ความสำคัญเชิงยุทธศาสตร์ของส่วนราชการ

บ้านกึ่งวิถี มีวัตถุประสงค์ในการลดการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้พันโท แนวคิดในการดำเนินงานจึงมีความสอดคล้องกับการดำเนินยุทธศาสตร์และนโยบายของประเทศในหลายระดับ

1) ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านที่ 3 ยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ เพื่อลดความเหลื่อมล้ำในการใช้ชีวิตของมนุษย์ อันนำไปสู่ความเท่าเทียมและการเข้าถึงความต้องการพื้นฐานด้านต่าง ๆ โดยบ้านกึ่งวิถีจะช่วยผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในมิติของผู้ต้องราชทัณฑ์และผู้พันโทที่ยังขาดการสนับสนุนปัจจัยในการดำรงชีวิต หรือยังไม่มีความพร้อมในการกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติชนในสังคม บ้านกึ่งวิถีสามารถทำหน้าที่ “ประคับประคอง” ความเป็นสุจริตชนให้คงอยู่ได้นานที่สุด ด้วยกระบวนการให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัย 4 ควบคู่ไปกับการสร้างภูมิคุ้มกันชีวิต ผ่านกระบวนการขัดเกลาจิตใจและการปรับทัศนคติ เช่น การทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น การขอรับคำปรึกษาจากนักสังคมสงเคราะห์ การฝึกวิเคราะห์ผ่านกิจกรรมในชีวิตประจำวัน การแถลงปัญหาที่พบเจอจากการออกไปทำงานเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาย่างถูกวิธี หรือการพัฒนาตนเองให้มีทักษะในการใช้ชีวิตเพิ่มขึ้นในช่วงระยะเวลาเปลี่ยนผ่านจากชีวิตหลังกำแพงสู่โลกภายนอก

นอกจากนี้ การดำเนินการบ้านกึ่งวิดียังมีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) ด้านที่ 6 การปรับสมดุลและพัฒนาระบบการบริหารจัดการภาครัฐ ในการปรับปรุงการทำงานของภาครัฐให้มีความทันสมัย ตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยบ้านกึ่งวิถีจะสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มผู้ต้องขังพันโทที่ขาดความพร้อมในการกลับคืนสู่สังคม รวมถึงยังเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้พันโท ส่งผลต่อความน่าเชื่อถือของภาครัฐ ช่วยลดปัญหาอาชญากรรมในสังคม และความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

2) แผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นที่ 22 กฎหมายและกระบวนการยุติธรรม แผนย่อยที่ 2 การพัฒนากระบวนการยุติธรรม มีเป้าหมายหลักในการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ให้เป็นไปอย่างเสมอภาค โปร่งใส เป็นธรรม ทัวถึง และปราศจากการเลือกปฏิบัติ ซึ่งรวมถึงการพัฒนาการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดบนหลักสิทธิมนุษยชน และการใช้มาตรการที่หลากหลายในการยุติข้อพิพาท การดำเนินการบ้านกึ่งวิถีแสดงให้เห็นถึงการให้โอกาสและการยอมรับศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้พ้นโทษ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของแผนแม่บทฯ ที่มุ่งเน้นการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดอย่างมีมนุษยธรรม มีการทำงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และภาคส่วนต่าง ๆ เช่น องค์กรเอกชนและชุมชน เพื่อให้การช่วยเหลือมีประสิทธิภาพและครอบคลุมทุกมิติ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนากระบวนการยุติธรรมที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน

3) ยุทธศาสตร์กระทรวงยุติธรรม 20 ปี การลดจำนวนผู้กระทำความผิดซ้ำ ด้วยการบำบัดฟื้นฟู การฝึกวิชาชีพ การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และการดูแลติดตามภายหลังพ้นโทษ ซึ่งบ้านกึ่งวิถีจะมีบทบาทสำคัญในการลดการกระทำความผิดซ้ำผ่านกระบวนการต่าง ๆ ได้แก่ การบำบัดฟื้นฟูผ่านโปรแกรมที่มีความเหมาะสมกับผู้พ้นโทษ การฝึกวิชาชีพและการทำงานภายหลังพ้นโทษ และการติดตามดูแลภายหลังพ้นโทษโดยภาครัฐและภาคประชาสังคม

4) แผนแม่บทการบริหารงานยุติธรรมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2566-2569) มิติที่ 2 การพัฒนากระบวนการยุติธรรมตามมาตรฐานสากล เป้าหมายที่ 1 การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างทั่วถึงและเท่าเทียม (Inclusive justice) ส่งเสริมการนำมิติการพัฒนาหรือกลไกทางสังคมมาใช้ในการป้องกันอาชญากรรม ตามความจำเป็นและเหมาะสมกับคนทุกกลุ่ม ซึ่งการดำเนินการบ้านกึ่งวิถีจะเป็นการบูรณาการกลไกของรัฐและกลไกทางสังคมในการพัฒนา ผู้พ้นโทษและการป้องกันการกระทำความผิดซ้ำ

5) นโยบายของอธิบดีกรมราชทัณฑ์ “รวมพลังขับเคลื่อน 8 มิติ ยกกำลังสอง สร้างคนดีคืนสังคม” ยังสนับสนุนให้กรมราชทัณฑ์มีการพัฒนารูปแบบบ้านกึ่งวิถีเพื่อเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และรองรับระบบการดูแลภายหลังพ้นโทษ มิติที่ 6 “ส่งคืนคนคุณภาพสู่สังคมผ่านระบบการประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ” ซึ่งแต่เดิมกรมราชทัณฑ์เคยจัดตั้ง “บ้านสวัสดิ” ให้มีฐานะเป็นบ้านกึ่งวิถีสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย (Shelter) สำหรับผู้ต้องขังที่พ้นโทษแต่ไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งให้มีที่อยู่อาศัยไม่กลายเป็นบุคคลเร่ร่อน ประกอบกับกรมราชทัณฑ์ยังคงให้ความสำคัญในเรื่องของการควบคุมเป็นหลัก และมองว่ากระบวนการภายหลังพ้นโทษควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานอื่น จึงไม่ได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง

ด้วยการขับเคลื่อนนโยบายด้านการให้โอกาสแก่ผู้ต้องขังให้กลับเป็นพลเมืองดีสามารถใช้ชีวิตในสังคมอีกครั้ง เป็นการลดความเสี่ยงในการกระทำความผิดซ้ำอันจะกลายเป็นปัญหากลับมาสู่กระบวนการราชทัณฑ์ และจากการศึกษาดูงานแลกเปลี่ยนความรู้กับกรมราชทัณฑ์ต่างประเทศ อาทิ

สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา สิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น ทำให้กรมราชทัณฑ์มีแนวคิดว่าการสร้างบ้านกึ่งวิถีที่มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ บ้านกึ่งวิถีที่มีศักยภาพในการรองรับผู้พ้นโทษที่สามารถฟื้นฟูและพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างเป็นรูปธรรม จึงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่น่านำมาใช้ในการพัฒนาอดีตผู้ก้าวพลาด และเป็นกระบวนการรีย่อต่อสำคัญในการคืนคนดีสู่สังคม โดยกระบวนการจัดระเบียบชีวิต การให้คำปรึกษา และการให้การสนับสนุนด้านการประกอบอาชีพ เพื่อลดต้นทุนในการดำเนินชีวิต ส่งเสริมการสร้างภูมิคุ้มกันให้ผู้พ้นโทษสามารถตั้งตัวได้อย่างรวดเร็ว และมีเป้าหมายสำคัญ คือ การลดการกระทำผิดซ้ำ หากประเทศไทยสามารถดำเนินการได้ในสัดส่วนที่เพิ่มมากขึ้น หรือกระจายไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศ เพื่อให้ตอบสนองต่อความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นผู้พ้นโทษ ผู้ป่วยจิตเวชพื้นตัว หรือผู้ติดยาเสพติดที่อยู่ในระยะฟื้นฟู

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีสำหรับผู้พ้นโทษในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น และประเทศกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม

1.3.2 เพื่อศึกษาข้อจำกัดและอุปสรรคในการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีในประเทศที่ศึกษา

1.3.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการดูแลผู้พ้นโทษในประเทศไทย โดยนำแนวคิดบ้านกึ่งวิถีมาประยุกต์ใช้จริงในประเทศไทย

1.4 กรอบการศึกษา

1.4.1 แนวคิดบ้านกึ่งวิถี การฟื้นฟูผู้พ้นโทษ การลดการกระทำผิดซ้ำ

1.4.2 รูปแบบการบริหารจัดการ: โครงสร้างองค์กร, แหล่งเงินทุน, บทบาทของภาครัฐ/เอกชน/ประชาสังคม โปรแกรม: กิจกรรมบำบัด, การฝึกอาชีพ, การให้คำปรึกษา, การสร้างทักษะชีวิต

1.4.3 กฎหมายและนโยบายที่เกี่ยวข้อง

1.5 ขอบเขตการศึกษา

1.5.1 เชิงพื้นที่: ศึกษาบ้านกึ่งวิถีในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศญี่ปุ่น และประเทศกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: สิงคโปร์ มาเลเซีย เวียดนาม

1.5.2 เชิงเนื้อหา: มุ่งเน้นรูปแบบการดำเนินงาน โปรแกรมการฟื้นฟู ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ข้อจำกัด และแนวทางการนำมาประยุกต์ใช้ในบริบทประเทศไทย

1.5.3 เชิงเวลา: ข้อมูลย้อนหลัง 5-10 ปี

1.6 วิธีการศึกษา

1.6.1 ระเบียบวิธีวิจัย: การวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1.6.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

- การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) วิเคราะห์รูปแบบการดำเนินงาน โปรแกรม กฎเกณฑ์ และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง

- การวิเคราะห์เปรียบเทียบ (Comparative Analysis) เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของรูปแบบบ้านกึ่งวิถีในแต่ละประเทศ

- การวิเคราะห์สังเคราะห์ (Synthesize Analysis) สังเคราะห์ข้อมูลเพื่อหาข้อสรุปเกี่ยวกับปัจจัยสู่ความสำเร็จและข้อจำกัด พร้อมทั้งแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทไทย

1.7 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1.7.1 ทำให้ทราบถึงรูปแบบและแนวปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และแนวทางปฏิบัติที่เป็นเลิศของบ้านกึ่งวิถีในประเทศที่ศึกษา

1.7.2 ทราบถึงปัญหาอุปสรรคการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในรูปแบบต่าง ๆ

1.7.3 พัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาการดูแลผู้พันโทษในประเทศไทย โดยนำแนวคิดบ้านกึ่งวิถีมาประยุกต์ใช้จริง

บทที่ 2

การวิเคราะห์ประเด็นศึกษาและผลการศึกษา

2.1 การกำหนดประเด็นศึกษา

2.1.1 ความเป็นมาของบ้านกึ่งวิถี

บ้านกึ่งวิถีมีประวัติศาสตร์ยาวนานที่สามารถย้อนไปถึงศตวรรษที่ 6 ในประเทศฝรั่งเศส บ้านกึ่งวิถีเป็นแนวคิดที่เริ่มจากศาสนาคริสต์โดยนักบุญเซนต์ลีโอนาร์ด (St. Leonard of Noblac) ผู้ซึ่งเป็นนักบวชที่มีเมตตาต่อผู้ต้องขังและสวดภาวนาเพื่อคนเหล่านี้ที่อยู่ใต้การกักขัง¹ และก่อตั้งอารามเพื่อให้ที่พักและอาหารแก่นักโทษที่ทนายสามารถขอให้ได้รับการปล่อยตัวจากกษัตริย์²

ในช่วงทศวรรษ 1850 ที่ประเทศไอร์แลนด์ เซอร์วอลเตอร์ ครอฟตัน (Sir Walter Crofton) ได้คิดค้น “ระบบไอร์แลนด์” ในการเปลี่ยนผ่านประสบการณ์จากการจำคุกของนักโทษ บางรายสู่การทำงานนอกเรือนจำในชุมชนและกลับมาพักในตอนกลางคืน โดยเรียกสถานที่พักดังกล่าวว่า “บ้านกึ่งวิถี” หรือ Halfway House โดยเน้นการทำงานในชุมชนและการเตรียมความพร้อมนักโทษให้พร้อมสำหรับการปล่อยตัวอย่างสมบูรณ์ ครอฟตัน กล่าวว่า “เราต้องจัดการกับอาชญากรในจำนวนที่น้อยลง และเป็นธรรมชาติมากขึ้น ก่อนที่พวกเขาจะได้รับการปล่อยตัว ต้องใช้การฝึกอบรมพิเศษที่เหมาะสมกับการมีอิสรภาพ โดยให้พวกเขาได้พบกับนายจ้าง เราต้องสอนพวกเขาเกี่ยวกับโลกของความซื่อสัตย์ที่พวกเขาแทบไม่รู้จัก” ในขั้นตอนสุดท้าย หากนักโทษสามารถประสบความสำเร็จในการกลับคืนสู่สังคม นักโทษเหล่านี้จะได้รับ “ตัว” ในการปล่อยตัว ซึ่งเป็นต้นแบบของการพักการลงโทษในปัจจุบัน การดำเนินการบ้านกึ่งวิถี มีความเป็นทางการมากขึ้นในประเทศอังกฤษ หลังจากมีการออกพระราชบัญญัติการบริหารงานยุติธรรมทางอาญา ในปี ค.ศ. 1914 ที่ได้ให้อำนาจศาลในการใช้การคุมประพฤติ และมีการจัดตั้งสถานที่พักขึ้นมากมายสำหรับเยาวชน ทำให้การดำเนินคดีอาญาเปลี่ยนแปลงไป

¹ St. Leonard's Community Services, [History of the St. Leonard's Name](#), [Online].

² Brown, B. The Halfway House: A Historical, Canadian, and International Perspective. [Journal of Community Corrections](#) 20, 1(2010): 5-19.

อย่างมีนัยสำคัญ ปัจจุบันสถานที่เหล่านั้นได้นำมาใช้สำหรับผู้กระทำผิดชายที่มีความเสี่ยงสูงแต่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษแล้ว³

ทางด้านของประเทศสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ. 1845 กลุ่มคริสเตียนนิกายควอเกอร์ (Quakers) ได้ก่อตั้ง ไอแซค ที. ฮอปเปอร์ เฮาส์ (Isaac T. Hopper House) ในนครนิวยอร์กขึ้น โดยได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศอังกฤษ เพื่อเป็นสถานที่สำหรับผู้กระทำผิดหญิง ที่ได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษ 20 ปีต่อมา บ้านสำหรับนักโทษหญิงที่ได้รับการปล่อยตัวถูกก่อตั้งขึ้นเพื่อเป็นที่พักพิง การเรียนการสอน และการจ้างงานให้กับนักโทษหญิงที่ได้รับการปล่อยตัวในเมืองบอสตัน มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ท่ามกลางกระแสต่อต้านของสมาคมเรือนจำอเมริกัน มอด บูธ (Maud Booth) อาสาสมัครเอกชนที่ทำงานเพื่อผู้พ้นโทษและการปฏิรูประบบเรือนจำ ได้ก่อตั้งบ้านกึ่งวิถีที่มีชื่อว่า Hope Hall สำหรับอดีตนักโทษในนครนิวยอร์ก ซึ่งบ้านกึ่งวิถีเหล่านี้กลับไม่ได้รับการสนับสนุน รวมถึงถูกต่อต้านจากองค์กรด้านการคุมประพฤติอันเนื่องมาจากการห้ามไม่ให้อดีตนักโทษคบหาสมาคมกับนักโทษด้วยกันรวมไปถึงการอยู่ร่วมบ้านเดียวกันด้วย⁴

ในช่วงหลังสงครามโลกระบบการยุติธรรมของสหรัฐอเมริกาเน้นการลงโทษ มากกว่าการพัฒนาพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดปัญหาผู้ต้องขังล้นเรือนจำ ดังนั้นรูปแบบการบริหารโทษ จึงมองหาวิธีการอื่นที่ไม่ใช่การคุมขัง ซึ่งในปี ค.ศ. 1954 สภาองค์กรของสหรัฐอเมริกา ได้ผ่านกฎหมาย Federal Prisoner Rehabilitation Act ที่ให้ศาลอนุญาตปล่อยตัวผู้ต้องขังก่อนเวลาเพื่อเข้าร่วมการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถี ตั้งแต่นั้นมา ระบบบ้านกึ่งวิถีของสหรัฐอเมริกา จึงกลายเป็นที่นิยม เนื่องจากมีแนวทางการปฏิบัติที่ดี สามารถทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นว่า บ้านกึ่งวิถีสามารถแก้ไขคนได้อย่างไรก็ตาม บ้านกึ่งวิถีส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกายังไม่ได้รับการสนับสนุนทั้งงบประมาณจากรัฐบาลส่วนใหญ่จึงเป็นการดำเนินงานโดยได้รับเงินบริจาคสนับสนุนจากภาคสังคมและประชาชนที่อยู่ในชุมชน

ในปี ค.ศ. 1954 การก่อตั้ง St. Leonard House ในเมือง Chicago ประเทศสหรัฐอเมริกา ที่ประสบความสำเร็จในการลดการกระทำผิดซ้ำในมลรัฐอิลลินอยส์ได้ถึงร้อยละ 38 ในผู้กระทำผิดชาย และร้อยละ 23 ในผู้กระทำผิดหญิง โดยการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ เพื่อป้องกันการกลับไปกระทำผิดซ้ำ เช่น ปัจจัยพื้นฐาน ความปลอดภัยในชีวิต การฝึกทักษะต่าง ๆ รวมไปถึงการดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิต การก่อตั้ง Dismas House โดยคุณพ่อ Father Charles “Dismas”

³ Seiter, R. P., Allen, H. E., Carlson, E. W., & Parks, E. C., Halfway houses. Office of Development. Testing and Dissemination, National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Law Enforcement Assistance Administration, U.S. Department of Justice, 1978.

⁴ Volunteers of America Northern Rockies, A History of Re-Entry, [Online].

Clark ในปี ค.ศ. 1959 ในเมืองเซนต์หลุยส์ มลรัฐมิสซูรี เป็นการแสดงให้เห็นถึงความเฟื่องฟูของแนวคิดบ้านกึ่งวิถีที่เติบโตอย่างต่อเนื่องในอุตสาหกรรมกระบวนการยุติธรรม⁵

การศึกษาและวิเคราะห์ระบบบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ มีความสำคัญและมีประโยชน์อย่างยิ่งสำหรับประเทศไทยในการพัฒนาและปรับปรุงระบบงานยุติธรรม กระบวนการคืนคนดีสู่สังคม ภายใต้การสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและภาคสังคมที่ร่วมมือกันดูแล ประสาน จ้างงาน ให้การอบรม ทำหน้าที่กักตุนชีวิต และคอยช่วยเหลือสนับสนุนในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นขณะที่ผู้พ้นโทษพำนักอยู่ที่บ้านกึ่งวิถี เพื่อสร้างกลไก และโมเดลในการได้ต่อการปฏิสัมพันธ์ทางสังคมร่วมกับผู้อื่น ตลอดจนวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเชิงเปรียบเทียบของบ้านกึ่งวิถีในประเทศต่าง ๆ เพื่อนำมาสร้างตัวแบบระบบบ้านกึ่งวิถีที่สมบูรณ์ของประเทศไทย โดยมีประเทศที่ทำการศึกษา ได้แก่ ประเทศสหราชอาณาจักร ประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นประเทศที่มีการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีมาเป็นเวลากว่า 80 ปี มีบ้านกึ่งวิถีเกือบ 20,000 แห่ง ประเทศญี่ปุ่น มีระบบบ้านกึ่งวิถียาวนานกว่า 130 ปี และเน้นการมีส่วนร่วมของอาสาสมัครและชุมชน บ้านกึ่งวิถีส่วนใหญ่เริ่มต้นจากการจัดการแบบครอบครัวและได้รับความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน ซึ่งมีการให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่หน่วยงานที่ดำเนินงานด้วย และประเทศสิงคโปร์ ที่มีการดำเนินโครงการ Community-based Programs (CBPs) ของสิงคโปร์ ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำและช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน ประเทศมาเลเซียและประเทศเวียดนามที่มีพื้นที่และลักษณะใกล้เคียงกับประเทศไทย

การลดอัตราการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) การช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถปรับตัวเข้าสู่สังคมได้อย่างราบรื่นและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำอีกเป็นเป้าหมายหลักของบ้านกึ่งวิถี การศึกษา โปรแกรมและกิจกรรมของบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ จะช่วยให้เกิดความเข้าใจถึงปัจจัยที่ทำให้การกลับใจของผู้พ้นโทษประสบความสำเร็จ ทั้งในเรื่องของโปรแกรมการให้คำปรึกษา การฝึกอาชีพ การพัฒนาทักษะทางสังคม การบำบัดยาเสพติดและแอลกอฮอล์ รวมถึงการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการฝึกทักษะ การเชื่อมโยงกับชุมชน โดยการศึกษาว่า ในต่างประเทศการสร้างความร่วมมือกับชุมชนอย่างไร เพื่อให้เกิดการยอมรับและเปิดโอกาสให้ผู้พ้นโทษได้กลับไปใช้ชีวิตในสังคมอย่างปกติสุข

การพัฒนากระบวนการยุติธรรมให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีไม่ได้จำกัดอยู่แค่การเป็นที่พักชั่วคราว แต่ยังรวมถึงการเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฟื้นฟูผู้กระทำผิดหลังพ้นโทษ (Social Reintegration) ซึ่งเป็นการเติมเต็มช่องว่างระหว่างการออกจากเรือนจำกับการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมจริง เช่น แนวคิด Beyond Prison จากต่างประเทศ จะช่วยให้เราเห็นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมให้ผู้ต้องขังสามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ หลังพ้นโทษได้ โดยมีความภาคภูมิใจในตัวเอง มีรายได้ที่เพียงพอเลี้ยงดูครอบครัวได้ และการประยุกต์ใช้ในไทยโดยนำมาปรับใช้

⁵ Dismas House, Our history, [Online].

ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมคุมประพฤติ และภาคีเครือข่ายต่าง ๆ มีทิศทางที่ชัดเจนและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

นอกจากนี้ การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ ๆ การศึกษาจากตัวแบบ ในต่างประเทศยังเป็นการเปิดรับมุมมองใหม่ ๆ และนำมาซึ่งองค์ความรู้ที่สามารถนำมาพัฒนาเป็นนวัตกรรมในการทำงานได้ เช่น การศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบองค์กรของบ้านกึ่งวิถี ในต่างประเทศ บริหารจัดการอย่างไร ทั้งในรูปแบบขององค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน องค์กร ไม่แสวงผลกำไร หรือ มูลนิธิ และการได้รับสิทธิประโยชน์ทางภาษี รวมถึงแหล่งเงินทุน และการระดมทุนและการสนับสนุน จากภาครัฐและเอกชน เพื่อให้การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีมีความยั่งยืน

การศึกษาระบบบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศนี้จะช่วยให้ประเทศไทยมีแนวทางในการ พัฒนาและยกระดับกระบวนการคืนคนดีสู่สังคมอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ลดปัญหาการ กระทำผิดซ้ำ และสร้างสังคมที่ปลอดภัยอย่างยั่งยืนในระยะยาว

2.1.2 แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

บ้านกึ่งวิถี คือ บ้านพักสำหรับการฟื้นฟูและการทำกิจกรรมเสริมเพื่อพัฒนาผู้พ้นโทษ โดยที่ทำหน้าที่เป็นเสมือน "สะพาน" เชื่อมต่อระหว่างเรือนจำกับสังคมภายนอก เพื่อช่วยให้ผู้ที่มี ปัญหาด้านการใช้ชีวิตและขาดการสนับสนุนในการกลับไปใช้ชีวิตในสังคมด้วยตนเองสามารถกลับคืนสู่ การใช้ชีวิตปกติได้อย่างราบรื่น แนวคิดนี้จึงไม่ได้มีทฤษฎีเดียวที่เกี่ยวข้อง แต่เป็นการผสมผสานทฤษฎี และแนวคิดหลายประการเข้าด้วยกัน ดังนี้

ก. แนวคิดด้านการพัฒนาพหุตินิสัยในมนุษย์ (Humanitarianism and Rehabilitation) แนวคิดหลักของบ้านกึ่งวิถีคือการให้โอกาสในการพัฒนากลุ่มคนที่มีความเปราะบาง ไม่ว่าจะเป็นผู้พ้นโทษ ผู้ป่วยจิตเวช หรือผู้ติดยาเสพติด โดยมองว่าคนเหล่านั้นสมควรได้รับความช่วยเหลือเพื่อปรับปรุง ตัวเองและกลับมาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอีกครั้ง ไม่ใช่แค่การลงโทษหรือจำกัดพื้นที่เพียงอย่างเดียว ซึ่งสอดคล้องกับหลักการฟื้นฟู (Rehabilitation) ที่มุ่งเน้นการบำบัดแก้ไขพฤติกรรมและทัศนคติ เพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำ (Recidivism) และส่งเสริมให้พวกเขากลายเป็นพลเมืองที่ดี

ข. ทฤษฎีการคืนสู่สังคม (Reintegration Theory) ทฤษฎีนี้มองว่า ปัญหาอาชญากรรม หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ไม่ได้เกิดจากตัวบุคคลเพียงอย่างเดียว แต่เป็นผลมาจากปัจจัยทาง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นปัญหาเชิงนโยบายและโครงสร้างของประเทศนั้น ๆ ดังนั้น การแก้ไขปัญหาก็ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทั้งตัวบุคคล ชุมชน และสังคม ร่วมกันสนับสนุนให้เกิด การดำเนินงานแบบบูรณาการอย่างเป็นรูปธรรม บ้านกึ่งวิถี จึงทำหน้าที่เป็นพื้นที่ปลอดภัยที่ให้ผู้ ใช้บริการได้ค่อย ๆ ปรับตัวและเรียนรู้ทักษะที่จำเป็นในการใช้ชีวิตในสังคม เช่น การหางานทำ การจัดการการเงิน และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้อื่น

ค. แนวคิดการสนับสนุนทางสังคม (Social Support) แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากความเชื่อที่ว่า การเปลี่ยนผ่านจากเรือนจำสู่สังคมเป็นช่วงเวลาที่ยากลำบาก เนื่องจากผู้คนในกลุ่มนี้มักจะขาดการยอมรับจากครอบครัวและชุมชน เสียโอกาสหลาย ๆ อย่าง อาทิ ครอบครัว สถานะทางเศรษฐกิจ รวมถึงการสูญเสียกำลังใจในการดำเนินชีวิตจากการถูกสังคมตีตราในอดีต ทำให้บุคคลกลุ่มนี้เสี่ยงต่อการวนกลับไปสู่วังวนแห่งการกระทำความผิดแบบเดิม บ้านกึ่งวิถีจึงต้องจัดให้มีสภาพแวดล้อมที่ให้การสนับสนุนทางสังคม ทั้งจากเจ้าหน้าที่ ผู้เชี่ยวชาญ และเพื่อนร่วมบ้านกึ่งวิถีที่ต่างก็เผชิญปัญหาคคล้ายคลึงกัน การได้รับกำลังใจและความเข้าใจจากกลุ่มนี้ ช่วยให้พวกเขามีแรงใจที่จะก้าวเดินต่อไป

ง. ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) ทฤษฎีนี้เชื่อว่า มนุษย์เรียนรู้พฤติกรรมผ่านการสังเกตและเลียนแบบผู้อื่น รวมถึงผลลัพธ์ที่ตามมาจากการกระทำนั้น ๆ บ้านกึ่งวิถีจึงจำลองสภาพแวดล้อมที่เต็มไปด้วยแบบอย่างที่ดี ผู้พักอาศัยจะได้เรียนรู้ทักษะชีวิตที่จำเป็นจากผู้เชี่ยวชาญและจากเพื่อนร่วมบ้านที่มีความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตัวเอง ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมไปในทางที่ดีขึ้น

2.1.3 การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ

2.1.3.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีในสหรัฐอเมริกามีลักษณะเป็นการเปลี่ยนผ่านจากระบบปิดสู่ระบบเปิด โดยมีกลไกที่ซับซ้อนเพื่อช่วยให้ผู้พ้นโทษหรือผู้ป่วยฟื้นฟูสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างราบรื่น โดยมีกลไกหลักของบ้านกึ่งวิถีในสหรัฐฯ มุ่งเน้นไปที่การผสมผสานระหว่าง “การควบคุม (Control) และการสนับสนุน (Support)” โดยมีองค์ประกอบ ดังนี้

1) การคัดกรองและการประเมิน: ก่อนรับผู้เข้าร่วมโครงการ จะมีการประเมินความเสี่ยงและความต้องการเฉพาะบุคคล เช่น ประวัติอาชญากรรม, ปัญหาสุขภาพจิต, การใช้สารเสพติด และทักษะชีวิต เพื่อจัดทำแผนฟื้นฟูรายบุคคล (Individualized Rehabilitation Plan) ที่เหมาะสม

2) การจัดหาที่พักและสิ่งแวดลอมที่ปลอดภัย: บ้านกึ่งวิถีจัดหาที่พักที่มีกฎระเบียบที่เข้มงวดแต่ยืดหยุ่นกว่าเรือนจำ เช่น การกำหนดเวลาเคอร์ฟิว, การตรวจสอบสารเสพติด แบบสุ่มและการรักษาความสะอาด ซึ่งสิ่งเหล่านี้ช่วยสร้างวินัยและความรับผิดชอบ

3) การบูรณาการบริการ: ผู้พักอาศัยจะได้รับการเชื่อมโยงกับบริการที่จำเป็นภายนอก เช่น การเข้ารับการรักษา, การให้คำปรึกษาด้านสุขภาพจิต, การเข้าถึงการศึกษา, การฝึกอบรมทักษะอาชีพ และการหางานทำ ซึ่งเป็นการส่งเสริม การพึ่งพาตนเอง

4) การสนับสนุนจากเพื่อนร่วมบ้านและเจ้าหน้าที่: การอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่มีเป้าหมายเดียวกันช่วยให้เกิด การสนับสนุนทางสังคม และสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์เชิงบวก

ในขณะที่เจ้าหน้าที่ (Case Managers) จะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาและผู้ประสานงาน เพื่อให้มั่นใจว่าผู้พักอาศัยปฏิบัติตามกฎและเดินตามแผนที่วางไว้

5) การติดตามและประเมินผล: เมื่อผู้พักอาศัยพร้อมที่จะออกจากบ้านกึ่งวิถี พวกเขาจะได้รับการ ประเมินความพร้อม อีกครั้ง และอาจมีการติดตามผลในช่วงแรกเพื่อลดโอกาสที่จะกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ทั้งนี้ สหรัฐอเมริกามีระบบบ้านกึ่งวิถีที่ดำเนินงานจนประสบความสำเร็จ ตัวอย่างเช่น "The Phoenix House" เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ให้บริการฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด โดยมีการดำเนินงานตามกลไกที่กล่าวมาอย่างครบถ้วน ผู้พักอาศัยจะเข้าร่วมการบำบัดแบบกลุ่มและรายบุคคล เพื่อแก้ไขปัญหาพฤติกรรมและความคิด และบ้านกึ่งวิถี "Dismas Charities" เป็นองค์กรที่เน้นการฟื้นฟูผู้พ้นโทษในสหรัฐฯ โดยนอกจากที่พักแล้ว ยังมีการจัดหลักสูตรทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น การเขียนประวัติส่วนตัวเพื่อหางานทำ, การเตรียมตัวสัมภาษณ์งาน และการจัดการการเงิน ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถหางานและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างยั่งยืน

ทั้งสองตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงการทำงานร่วมกันของหลายภาคส่วน ทั้งภาครัฐ, ภาคเอกชน, และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร เพื่อให้บ้านกึ่งวิถีสามารถทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมที่แข็งแกร่งและปลอดภัยที่สุดสำหรับผู้ที่ต้องการโอกาสครั้งใหม่ในสังคม

2.1.3.2 ประเทศสหราชอาณาจักร

ในปี ค.ศ. 1788 ประเทศสหราชอาณาจักรมีจุดเริ่มต้นระบบให้การสงเคราะห์จากการให้ความช่วยเหลือเด็กเร่ร่อนและเด็กที่กระทำความผิดโดยการหาครอบครัวและการฝึกฝนอาชีพเพื่อที่จะแก้ไขเด็กเหล่านี้ให้เป็นคนดีต่อไป ต่อมาในปี ค.ศ. 1792 ได้มีการก่อตั้งสถาบันกลางใน St. George's Fields เขต Southwark เพื่อเป็นสถานที่สำหรับเด็กชายที่กระทำความผิด และในปี ค.ศ. 1802 สถานที่สำหรับเด็กหญิงก็ได้เปิดทำการในอาณาบริเวณเดียวกัน ในเวลานั้นสถานที่ดังกล่าวมีลักษณะเป็นโรงงานผลิตเสื้อผ้า รองเท้าเป็นการเริ่มต้นของโมเดลการกลับคืนสู่สังคมในประเทศสหราชอาณาจักร⁶

แนวคิดบ้านกึ่งวิถีสมัยใหม่เริ่มต้นขึ้นในช่วงปี ค.ศ. 1850 โดยเซอร์วอลเตอร์ ครอฟตัน หรือระบบ "Irish System" ซึ่งเป็นโมเดลของรัฐในการปฏิบัติกับผู้กระทำผิดอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การจำคุกไปจนถึงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ผู้ต้องขังในเรือนจำที่ผ่านการประเมินพฤติกรรมและการจำแนกจะได้รับการคัดเลือกให้เข้าสู่ "เรือนจำระดับกลาง" ซึ่งมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเรือนจำที่อยู่ระหว่างการจำกัดอิสรภาพโดยสิ้นเชิงกับการปล่อยตัวเป็นอิสระ เพื่อที่จะทดสอบผู้กระทำผิดด้วยการมอบหมายงานให้ทำ การเข้าสู่โปรแกรมต่าง ๆ และกระบวนการ

⁶ Surrey County Council, The Royal Philanthropic School at Redhill, [Online], 23 June 2025.

ฝึกทักษะและการศึกษา หากผู้กระทำผิดผ่านการประเมินก็จะได้รับ “ตัว” ปลอยตัวเพื่อไปถูกคุมประพฤติในสังคมต่อไป ซึ่งระบบไอร์ชของครอฟตันถือเป็นต้นแบบของการพักการลงโทษในปัจจุบันที่มุ่งเน้นการให้การสนับสนุนก่อนที่จะกลับคืนสู่สังคม⁷ สำหรับ บ้านกึ่งวิถีสำหรับเยาวชนได้รับการยอมรับอย่างเป็นทางการจากกระบวนการยุติธรรม โดยในต้นศตวรรษที่ 20 ประเทศสหราชอาณาจักรได้ออกกฎหมาย The Criminal Justice Administration Act ในปี ค.ศ. 1914 ที่ศาลมีอำนาจสั่งให้ผู้กระทำผิดที่เป็นเยาวชนเข้าสู่ที่พักพิงชั่วคราวที่ไม่ใช่สถานที่ที่ดำเนินการโดยรัฐ แต่เป็นสถานที่ของเอกชนที่ดำเนินการโดยองค์กรการกุศล⁸

ปัจจุบันบ้านกึ่งวิถีในประเทศสหราชอาณาจักร มีบทบาทสำคัญในกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ที่อยู่อาศัยที่ปลอดภัย ให้การควบคุมดูแลเพื่อป้องกันความเสี่ยงในการกลับไปกระทำผิดซ้ำ และช่วยในการกลับคืนสู่สังคมในฐานะที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างการจำคุกและอิสรภาพ ประเทศสหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับบ้านกึ่งวิถีในฐานะที่เป็นแหล่งพักพิงหรือที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พ้นโทษที่ไร้บ้าน เพราะบ้านกึ่งวิถีนั้นไม่ใช่ปัจจัยหลักในการป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ แต่ช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษที่ไร้บ้าน จากสถิติในปี ค.ศ. 2023 ผู้พ้นโทษทุก 10 คนที่ได้รับการปล่อยตัวเป็นผู้พ้นโทษไร้บ้าน 1 คน ผู้พ้นโทษที่กลับมากระทำผิดซ้ำมีจำนวนผู้ไร้บ้านมากกว่า 2 เท่า เมื่อเทียบกับผู้พ้นโทษที่มีบ้านให้กลับ ประเทศสหราชอาณาจักรจึงให้ความสำคัญกับการหาบ้านให้กับผู้พ้นโทษเป็นอันดับแรก⁹

2.1.3.3 ประเทศสิงคโปร์

การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีในสิงคโปร์เป็นส่วนหนึ่งของระบบที่เรียกว่า "การดูแลแบบต่อเนื่อง" (throughcare approach) ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ผู้กระทำความผิดอยู่ในเรือนจำจนกระทั่งกลับคืนสู่สังคมได้อย่างสมบูรณ์ โดยมีกลไกหลักของบ้านกึ่งวิถีในสิงคโปร์ คือ การทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อลดการกระทำผิดซ้ำและช่วยให้ผู้พ้นโทษปรับตัวกลับไปใช้ชีวิตในสังคมได้อีกครั้ง โดยมีกลไกการดำเนินงาน ดังนี้

1) การคัดเลือกและประเมินผล: ผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษจะถูกคัดเลือกเข้าสู่ โครงการฟื้นฟูชุมชน (Community-based Programmes: CBPs) ซึ่งรวมถึงโครงการบ้านกึ่งวิถี

⁷ Britanica, [Mark system](#), [Online].

⁸ Carla Leigh Reeves, The changing role of probation hostels: Voices from the inside, [British Journal of Community Justice](#) 9, 3(January 2011): 51-64.

⁹ Ministry of Justice, HM Prison & Probation Service, [Improving resettlement support for prison leavers to reduce reoffending](#), [Online] 12 May 2023.

ผู้เข้าร่วมจะถูกประเมินความเสี่ยงและพฤติกรรมอย่างรอบด้านโดยกรมราชทัณฑ์สิงคโปร์ (Singapore Prison Service: SPS)

2) การเชื่อมโยงกับชุมชน: บ้านกึ่งวิถีทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมระหว่างผู้พ้นโทษกับชุมชน โดยให้ผู้พักอาศัยสามารถทำงาน เข้ารับการอบรมทักษะอาชีพ และใช้เวลาอยู่กับครอบครัวได้ภายใต้การดูแลที่เข้มงวด

3) การบูรณาการบริการ: โปรแกรมภายในบ้านกึ่งวิถีจะผสมผสานระหว่างการบำบัดรักษา การให้คำปรึกษา การฝึกทักษะชีวิต และการฝึกอาชีพ เพื่อให้ผู้พักอาศัยมีเครื่องมือที่จำเป็นในการใช้ชีวิตอย่างอิสระ

4) การสนับสนุนจากหลากหลายองค์กร: SPS ทำงานร่วมกับองค์กรทางศาสนาองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร และองค์กรชุมชนเพื่อเปิดบ้านกึ่งวิถี ซึ่งแต่ละแห่งอาจมีแนวทางการฟื้นฟูที่แตกต่างกันออกไป (เช่น บ้านที่เน้นการบำบัดทางศาสนา) ซึ่งเป็นการเพิ่มทางเลือกให้เหมาะสมกับผู้เข้าร่วมแต่ละคน

5) การดูแลหลังพ้นโทษ: เมื่อสิ้นสุดการพักอาศัยในบ้านกึ่งวิถี ผู้เข้าร่วมจะเข้าสู่ระยะของการดูแลหลังพ้นโทษ (aftercare) โดยมีการติดตามและสนับสนุนอย่างต่อเนื่องเพื่อป้องกันการกลับไปกระทำผิดซ้ำ

ตัวอย่างการดำเนินงาน

Selangor Halfway House: เป็นบ้านกึ่งวิถีแห่งแรกๆ ที่บริหารโดยรัฐบาลสิงคโปร์เพื่อรองรับผู้กระทำความผิดที่มีความเสี่ยงสูง ภายใต้โครงการ Mandatory Aftercare Scheme (MAS) ผู้เข้าร่วมจะถูกบังคับให้เข้ารับการบำบัดและฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยมีการทำงานร่วมกับ Singapore Corporation of Rehabilitative Enterprises (SCORE) ซึ่งเป็นหน่วยงานที่ช่วยฝึกอาชีพและจัดหางานให้ผู้พ้นโทษ

HCSA Highpoint: เป็นบ้านกึ่งวิถีที่บริหารโดยองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร โดยเน้นการให้บริการที่พักที่ปลอดภัยและปลอดภัยจากสารเสพติดสำหรับผู้พ้นโทษชายที่ขาดที่พักอาศัย และไม่มีการสนับสนุนจากครอบครัว พวกเขาจะได้รับการช่วยเหลือในการหางานและ การวางแผนการเงิน เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต การดำเนินงานของสิงคโปร์ จึงเน้นการผสมผสานระหว่างการควบคุมอย่างเป็นระบบของรัฐและการสนับสนุนที่ยืดหยุ่น ของภาคประชาสังคม เพื่อสร้างโอกาสที่แท้จริงให้แก่ผู้ที่ต้องการเริ่มต้นชีวิตใหม่

ระบบบ้านกึ่งวิถีประเทศสิงคโปร์ที่มีตัวละครในระบบที่มีความหลากหลาย อาทิ หน่วยงานภาครัฐ หน่วยงานภาคเอกชน มูลนิธิ และสมาคมต่าง ๆ โดยใช้รูปแบบ Community-based Programs (CBPs) หรือการกำหนดแนวทางการดำเนินงานที่ได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาล เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำและช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน การบริหารจัดการ

บ้านกึ่งวิถีในประเทศสิงคโปร์มีความโดดเด่นและเป็นระบบอย่างมาก โดยเน้นความร่วมมือระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้การคืนคนดีสู่สังคม (Social Reintegration) มีประสิทธิภาพสูงสุด แนวทางหลัก ๆ มีดังนี้

ก. ความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (Public-Private Partnership)

ระบบบ้านกึ่งวิถีของสิงคโปร์ไม่ได้ดำเนินการโดยรัฐเพียงอย่างเดียว แต่มีการร่วมมือกับองค์กรชุมชน องค์กรศาสนา และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรต่าง ๆ เพื่อเป็นผู้ให้บริการบ้านกึ่งวิถี ซึ่งช่วยให้เกิดความหลากหลายของโปรแกรมและเข้าถึงกลุ่มผู้พ้นโทษที่แตกต่างกัน

(1) องค์กรหลักของรัฐ: Singapore Prison Service (SPS) หรือ กรมราชทัณฑ์สิงคโปร์ มีบทบาทสำคัญในการกำกับดูแลและส่งต่อผู้ต้องขังไปยังบ้านกึ่งวิถีที่เหมาะสม โดยทำงานร่วมกับพันธมิตรในชุมชน (Community Partners)

(2) องค์กรเอกชนและชุมชน: องค์กรเหล่านี้จะดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีตามมาตรฐานที่รัฐกำหนด มีโปรแกรมเฉพาะทาง เช่น การบำบัดยาเสพติด การฝึกอาชีพ หรือการให้คำปรึกษาทางศาสนา ตัวอย่างเช่น Green Haven ที่เป็นบ้านกึ่งวิถีสำหรับชาวพุทธ หรือ Rise above Halfway House สำหรับผู้หญิง

ข. โปรแกรมที่มุ่งเน้นการคืนคนดีสู่สังคมอย่างเป็นขั้นตอน (Community-Based Programmes: CBP)

สิงคโปร์ใช้แนวทางที่เรียกว่า Community-Based Programmes (CBP) ซึ่งเป็นโครงการที่ช่วยให้ผู้ต้องขังสามารถกลับสู่สังคมได้อย่างค่อยเป็นค่อยไป เริ่มตั้งแต่ช่วงปลายของการจำคุก ทั้งหมด 3 โครงการ คือ

(1) โครงการก่อนการปล่อยตัว (Pre-release programmes): ผู้ต้องขังจะได้รับการเตรียมความพร้อมด้านทักษะชีวิต การฝึกอาชีพ และการให้คำปรึกษา

(2) การอยู่ในบ้านกึ่งวิถี: ผู้พ้นโทษที่มีความเสี่ยงต่ำจะถูกส่งตัวไปพักอาศัย ในบ้านกึ่งวิถีในช่วงท้ายของโทษ โดยมีโปรแกรมฟื้นฟูที่เข้มข้น เช่น การฝึกทักษะการทำงาน การบำบัดฟื้นฟู และการให้คำปรึกษาเป็นรายบุคคล

(3) การมีส่วนร่วมของครอบครัว: โปรแกรมต่าง ๆ เน้นการมีส่วนร่วมของครอบครัว เพื่อให้ครอบครัวเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือและสนับสนุนผู้พ้นโทษ

ค. การมุ่งเน้นการจ้างงานและการฝึกอาชีพ

สิงคโปร์ให้ความสำคัญอย่างมากกับการเตรียมความพร้อมด้านอาชีพ เพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถหางานทำและมีรายได้ที่มั่นคงหลังจากออกจากบ้านกึ่งวิถี

(1) Singapore Corporation of Rehabilitative Enterprises (SCORE): เป็นหน่วยงานที่ทำหน้าที่เหมือนบริษัทอิสระที่จัดตั้งขึ้นเพื่อบริหารจัดการงานราชทัณฑ์ มีหน้าที่หลัก คือ การฝึกอาชีพและหางานให้แก่ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ

(2) โปรแกรมการฝึกวิชาชีพ: โปรแกรมที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้พ้นโทษ มีทักษะที่เป็นที่ต้องการของตลาด เช่น ทักษะด้านไอที ทักษะงานช่าง หรือทักษะการบริการ

ง. การติดตามผลอย่างต่อเนื่อง

ระบบการบริหารจัดการบ้านกึ่งวิถีของสิงคโปร์มีการติดตามผลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้แน่ใจว่าผู้พ้นโทษจะสามารถใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างยั่งยืน โดยมีการติดตามหลังการออกจากบ้านกึ่งวิถี ซึ่งเจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์จะติดตามผลของผู้พ้นโทษเป็นเวลาอย่างน้อย 3 เดือนหลังจากออกจากบ้านกึ่งวิถี เพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาสามารถปรับตัวได้ดี และแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ทันเวลาที่ รวมทั้งใช้ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based practices) ได้แก่ ข้อมูลและผลวิจัยในการพัฒนาโปรแกรมต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่งผลให้อัตราการกระทำผิดซ้ำอยู่ในระดับต่ำและคงที่มาตลอดหลายปี

การบริหารจัดการบ้านกึ่งวิถีของสิงคโปร์เป็นตัวอย่างที่ดีของการทำงานร่วมกันอย่างเป็นระบบระหว่างภาครัฐและภาคีเครือข่าย โดยมุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมของ ผู้พ้นโทษ อย่างรอบด้าน ทั้งด้านอาชีพ ครอบครัว และทักษะการใช้ชีวิต เพื่อลดการกระทำผิดซ้ำและสร้างสังคมที่ปลอดภัยยิ่งขึ้น

2.1.3.4 ประเทศญี่ปุ่น

การดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีในญี่ปุ่นมีลักษณะที่เป็นเอกลักษณ์และแตกต่างจากประเทศอื่น เนื่องจากการผสมผสานระหว่าง การสนับสนุนจากภาครัฐ และการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง โดยมีเป้าหมายหลัก คือ การลดการกระทำผิดซ้ำและช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างยั่งยืน ดังนี้

1) การมีส่วนร่วมของภาคเอกชนและประชาสังคม ประเทศญี่ปุ่นมีระบบที่เรียกว่า “Hosho-kai” (องค์กรช่วยเหลือผู้พ้นโทษ) ซึ่งเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่ได้รับเงินสนับสนุนจากกระทรวงยุติธรรม

2) การสร้างเครือข่ายความสัมพันธ์ บ้านกึ่งวิถีในญี่ปุ่นเน้นการสร้าง ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิด ระหว่างผู้พักอาศัยกับเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครในชุมชน ซึ่งสิ่งนี้ช่วยให้ผู้พ้นโทษ รู้สึกถึงการได้รับการยอมรับและเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอีกครั้ง

3) การบูรณาการด้านอาชีพและสังคม โปรแกรมภายในบ้านกึ่งวิถีเน้นการ ฝึกอาชีพและทักษะชีวิตที่จำเป็น เช่น การหางานทำ การจัดการเงิน และการสร้างความสัมพันธ์ กับผู้อื่น โดยมีการทำงานร่วมกับนายจ้างในท้องถิ่นเพื่อจัดหางานที่เหมาะสมให้แก่ผู้พักอาศัย

4) การติดตามและประเมินผล โดยผู้พ้นโทษที่เข้าพักในบ้านกึ่งวิถี จะได้รับการติดตามผลอย่างต่อเนื่องแม้จะย้ายออกไปแล้วก็ตาม เพื่อให้แน่ใจว่าพวกเขาสามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติและไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ

"Fukko-en" (บ้านฟื้นฟูฟูโกะ-เอ็น) เป็นตัวอย่างบ้านกึ่งวิถีที่มีชื่อเสียงในญี่ปุ่น ที่นอกจากจะให้ที่พักแล้ว ยังจัดโปรแกรมการให้คำปรึกษา การบำบัดทางจิต และการฝึกทักษะชีวิตที่จำเป็น โดยทำงานร่วมกับอาสาสมัครจากหลากหลายวิชาชีพ เช่น หน่วยงาน นักจิตวิทยา และนักสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้ผู้พักอาศัยได้รับการดูแลอย่างรอบด้านและครบถ้วนที่สุด กลไกการดำเนินงานของญี่ปุ่นจึงเน้นการผสมผสานระหว่าง การช่วยเหลือแบบมืออาชีพ และการสนับสนุนทางสังคมจากชุมชน ซึ่งทำให้ผู้พ้นโทษได้รับการดูแลอย่างอบอุ่นและเป็นกันเอง ทำให้รู้สึกถึงการได้รับโอกาสครั้งที่สองอย่างแท้จริง

2.1.3.5 ประเทศมาเลเซีย

ระบบบ้านกึ่งวิถีในมาเลเซียดำเนินการโดยกรมราชทัณฑ์มาเลเซีย (Malaysian Prison Department) ภายใต้กระทรวงมหาดไทย (Ministry of Home Affairs) ในรูปแบบความร่วมมือระหว่างภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) กรมราชทัณฑ์มาเลเซียเป็นหน่วยงานรัฐที่มีการปฏิรูปอย่างครอบคลุม โดยเริ่มต้นโครงการบ้านกึ่งวิถี ในปี 2009 เป็นส่วนหนึ่งของแผนการฟื้นฟูชุมชน

บ้านกึ่งวิถีทำหน้าที่เป็น "บ้านพักพิงชั่วคราว" (Transit Home) สำหรับผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ (Parolees) และผู้ที่เพิ่งพ้นโทษ โดยปกติจะมีระยะเวลาอยู่ในบ้านกึ่งวิถีไม่เกิน 3 เดือน บริการหลักประกอบด้วยที่พักพิง การสนับสนุนด้านอารมณ์และจิตใจ การสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อน (Peer Support) และการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยจากทัศนคติเชิงลบของสังคม ตัวอย่าง เช่น บ้าน 'Rumah Petros' ของ Malaysian CARE จะให้ บริการวางแผนด้านการจ้างงาน การฟื้นฟูความสัมพันธ์ในครอบครัว และการส่งต่อไปยังโครงการฟื้นฟูอื่น ๆ

การแก้ไขฟื้นฟูในระบบบ้านกึ่งวิถีเป็นการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังต่อเนื่องจากการพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังในเรือนจำ กระบวนการที่ต่อเนื่องนี้ประกอบด้วยแผนพัฒนามนุษย์ (Human Development Plan: PPI) ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาทักษะทางสังคม และโครงการฝึกอบรมด้านเทคนิคและอาชีวศึกษา (Technical and Vocational Education and Training: TVET) ที่ได้รับการรับรองมาตรฐานฝีมือแรงงานแห่งชาติ (Sijil Kemahiran Malaysia: SKM) เพื่อสร้างแรงงานมีฝีมือและรับประกันว่าผู้พ้นโทษจะได้รับวุฒิบัตรที่เป็นที่ยอมรับ นอกจากนี้ บ้านกึ่งวิดียังเป็นองค์ประกอบสำคัญของระบบพินิจและคุ้มครอง โดยเป็นที่พักสำหรับผู้ได้รับการพักการลงโทษ (ODP) ที่ขาดการสนับสนุนจากครอบครัวหรือไม่มีที่อยู่อาศัย เจ้าหน้าที่คุมประพฤติ

(Parole Officer) จะทำหน้าที่กำกับดูแลบ้านเหล่านี้อย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งให้การสนับสนุนทางสังคมและช่วยเหลือในการหางานแก่ผู้พักอาศัย

2.1.3.6 ประเทศเวียดนาม

เวียดนามไม่มีระบบบ้านกึ่งวิถีที่ดำเนินการโดยรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชนอย่างแพร่หลาย อย่างไรก็ตาม รูปแบบของเวียดนามทำหน้าที่ "เทียบเท่า" กับระบบบ้านกึ่งวิถี โดยใช้กลไก “สถานสงเคราะห์ทางสังคมของรัฐ” เป็นที่พักชั่วคราวสำหรับผู้ไร้ที่พำนัก ร่วมกับมาตรการเตรียมพร้อมและรับกลับชุมชนตามกฎหมายเป็นหลัก ซึ่งรัฐโดยกระทรวงความมั่นคงสาธารณะและหน่วยงานท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทหลักในการดำเนินงาน

รูปแบบการดำเนินงานสถานสงเคราะห์ทางสังคมของเวียดนามตั้งอยู่บนปรัชญาที่ว่า การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจและความสามารถในการพึ่งพาตนเองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการกลับคืนสู่สังคม โดยเชื่อว่าเมื่อผู้พ้นโทษมีงานทำและมีรายได้ พวกเขาจะสามารถจัดการปัญหาด้านที่อยู่อาศัยและกลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชนได้ด้วยตนเอง ภายใต้การสนับสนุนและกำกับดูแลของหน่วยงานท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด

ผลสัมฤทธิ์ของบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ

บ้านกึ่งวิถีในหลายประเทศมีวัตถุประสงค์ในการสงเคราะห์ การให้ความช่วยเหลือภายหลังพ้นโทษ การฝึกทักษะชีวิต การหางานทำ และการพัฒนาพฤติกรรมดีของผู้พ้นโทษด้วยโปรแกรมที่ต่อเนื่องจากการพัฒนาภายในเรือนจำ เพื่อป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ การวัดผลสัมฤทธิ์ของบ้านกึ่งวิถีจึงมุ่งไปที่การลดอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษ อย่างไรก็ตาม มีเพียงผู้พ้นโทษจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่ผ่านเข้าสู่กระบวนการของบ้านกึ่งวิถี อีกทั้งการเก็บข้อมูลการกระทำผิดซ้ำแต่ละประเทศมีความแตกต่างกันในการแยกกลุ่มการเก็บข้อมูล เช่น การแยกกลุ่มผู้ที่เข้าสู่เรือนจำกับผู้ที่ถูกจับกุม การเก็บข้อมูลแยกกลุ่มตามระดับความเสี่ยงในการกระทำผิดซ้ำโดยแยกกลุ่มเสี่ยงสูงและกลุ่มเสี่ยงต่ำ หรือความแตกต่างในการนิยามความหมายของการกระทำผิดซ้ำ เป็นต้น ทำให้การวัดผลสัมฤทธิ์ของบ้านกึ่งวิถีในการป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำของผู้พ้นโทษในเชิงปริมาณ จึงไม่มีความแน่นอนคงที่ และไม่สามารถนำมาเปรียบเทียบกันได้

2.1.4 การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย

2.1.4.1 มูลนิธิบ้านพระพร

มูลนิธิบ้านพระพร (House of Blessing Foundation) มีจุดเริ่มต้นจากพันธกิจของ ศาสนาจารย์ แจ็ค แอล. มาติน (Jack L. Martin) มิชชันนารีชาวอเมริกันที่เดินทางมาประเทศไทย ในปี พ.ศ. 2514 โดยเริ่มต้นการสอนศาสนาในเรือนจำ และเห็นถึงความสำคัญในการช่วยเหลือผู้พ้นโทษในการเริ่มต้นชีวิตใหม่ เป็นที่พึ่งพิงสำหรับผู้พ้นโทษที่ประสบปัญหาการถูกปฏิเสธจากสังคม ขาดที่พักพิง ขาดโอกาสในการมีงานทำ นำไปสู่โอกาสในการกระทำผิดซ้ำสูง มูลนิธิบ้าน

พระพรจึงมีบทบาทในการให้ความช่วยเหลือผู้พันโทชอย่างเป็นรูปธรรมในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านที่พักพิง ภายหลังพันโทช ความช่วยเหลือในด้านการฝึกวิชาชีพ เช่น ช่างทำกีตาร์ ช่างตัดผม เพื่อสร้างทักษะ อาชีพหารายได้เลี้ยงตนเองและครอบครัว สนับสนุนด้านการศึกษาให้กับผู้พันโทช เพื่อให้พร้อมที่จะ ยืนหยัดในสังคมได้ในฐานะพลเมืองที่ดีมีคุณค่าของสังคม¹⁰

มูลนิธิบ้านพระพร ถือเป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร (Non-Profit Organization) และดำเนินงานในรูปแบบของพันธกิจเพื่อการฟื้นฟู (Rehabilitation Ministry) ที่มี รากฐาน มาจากความเชื่อและหลักการทางศาสนาคริสต์ มีรูปแบบการทำงานที่ผสมผสานระหว่าง การทำงานด้านศาสนาและงานสังคมสงเคราะห์ เพื่อให้การช่วยเหลือผู้ที่เคยกระทำความผิด ได้อย่าง ครบวงจร มีเครือข่ายความร่วมมือร่วมกับหน่วยงานภาครัฐ เช่น กรมราชทัณฑ์ และกรมพินิจและ คွ่มครองเด็กและเยาวชน รวมถึงองค์กรเอกชนอื่น ๆ เพื่อให้การช่วยเหลือ มีประสิทธิภาพสูงสุด มูลนิธิ บ้านพระพรไม่มีการเผยแพร่ผลการดำเนินงานในเชิงสถิติ แต่จากการศึกษาเชิงคุณภาพของทิวพร เดชเมณี (2560) พบว่า ผู้พันโทชที่ได้รับความช่วยเหลือจากมูลนิธิบ้านพระพร มีพฤติกรรมและ ทัศนคติที่เปลี่ยนแปลงไป มีความสุภาพอ่อนน้อม มีความเชื่อว่าทุกคนสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองไป ในทางที่ดีขึ้นได้¹¹

2.1.4.2 บ้านกึ่งวิถิปูลารายอ กาแลตาแป กรมคุมประพฤติ

บ้านกึ่งวิถิปูลารายอ กาแลตาแป ตั้งอยู่ที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งเป็นเกาะเล็ก ๆ กลางน้ำในชุมชนกาแลตาแป เมื่อปี พ.ศ. 2561 สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าพัชรกิติยาภา นเรนทิรา เทพยวดี กรมหลวงราชสาริณีสิริพัชร มหาวัชรราชธิดา เสด็จเปิดโครงการกำลังใจ ที่เรือนจำจังหวัด นราธิวาส และทรงพระราชทานแนวทางในการดูแลผู้ต้องขังที่พันโทชแต่ไม่มีสถานที่พัก ไม่มีบ้าน หรือบ้านยังไม่พร้อมที่จะรองรับผู้ต้องขังกลับ เพื่อให้ไปพักชั่วคราวเตรียมความพร้อมก่อนกลับบ้าน หรือกลับชุมชน ต่อมาจึงมีการเปิดบ้านกึ่งวิถีที่เกาะกลางน้ำ ในปี 2563¹²

บ้านกึ่งวิถิปูลารายอ กาแลตาแป ดำเนินการโดยกรมคุมประพฤติ กระทรวง ยุติธรรม ร่วมกับภาคประชาสังคม ได้แก่ ชุมชนกาแลตาแป ผู้พันโทชจะอาศัยอยู่ในบ้านกึ่งวิถีเป็น เวลา 4 เดือน ในช่วงเริ่มต้นบ้านกึ่งวิถีถูกต่อต้านจากชาวบ้านในชุมชน จนในที่สุดประธานชุมชนได้ โน้มน้าวจนกระทั่งได้รับความยินยอมจากชุมชน บ้านกึ่งวิถิปูลารายอ กาแลตาแป ให้ความช่วยเหลือ

¹⁰ มูลนิธิบ้านพระพร. เกี่ยวกับเรา. [ออนไลน์]. 2568.

¹¹ ทิวพร เดชเมณี, การกลับใจของผู้พันโทชผ่านทางการใช้ชีวิตในบ้านกึ่งวิถีแนวคริสต์: ศึกษากรณีบ้านกึ่งวิถีบ้าน พระพรของมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสเตียน, (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560).

¹² ศูนย์ข่าวภาคใต้, ปูลารายอ...สานต่อสู่ “บ้านกึ่งวิถี” ช่วยค่าผู้ก่ออาชญากรรมก่อนกลับคืนสังคม, [ออนไลน์], 19 พฤศจิกายน 2567.

ผู้พันโทและผู้ที่อยู่ในระหว่างการถูกคุมประพฤติ มีการดำเนินงานด้านการฟื้นฟูผู้เสพยาเสพติด การสร้างทักษะอาชีพที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมพื้นถิ่น เช่น การหาปลา การทำเกษตร การให้คำปรึกษาเพื่อสร้างแรงจูงใจในการเปลี่ยนแปลงตัวเองโดยใช้ศาสนาอิสลามเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และการใช้ชุมชนเป็นฐานในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

2.1.4.3 บ้านสวัสดิ์ มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ กรมราชทัณฑ์

ในการประชุมสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ เมื่อวันที่ 6-12 เมษายน 2514 สาขา “ประชาชนกับการป้องกันอาชญากรรม” มีมติให้จัดตั้งสมาคมสงเคราะห์ผู้พันโทเพื่อให้การสงเคราะห์นักโทษที่พ้นโทษออกมาให้มีที่พักพิง มีอาชีพสุจริต สามารถหาเลี้ยงชีพได้ โดยไม่กลับไปประกอบอาชญากรรม และการประชุมครั้งที่ 7 ในปี พ.ศ. 2516 ที่ประชุมได้มีมติให้ดำเนินการบริการสงเคราะห์บุคคลพ้นโทษและครอบครัว พร้อมทั้งได้แต่งตั้งคณะกรรมการเตรียมงานสงเคราะห์ผู้พันโทในการผลักดันให้เกิดการสงเคราะห์ผู้พันโท เพื่อให้สังคม มีความปลอดภัยจากอาชญากรรม โดยเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์จัดตั้งบริการบ้านกึ่งวิถีขึ้นอย่างเช่นในต่างประเทศ โดยเชิญผู้เชี่ยวชาญจากประเทศสหราชอาณาจักร คือ ลอร์ด โดแนลสัน เข้าศึกษาดูงาน โดยได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ แต่ยังไม่สามารถดำเนินการบ้านกึ่งวิถีให้เป็นรูปธรรมได้

ในปี พ.ศ. 2518 การดำเนินการของสภาสังคมสงเคราะห์ในการช่วยเหลือผู้พันโทเริ่มเป็นรูปธรรมมากขึ้นจากการที่มีหน่วยงานต่าง ๆ บริจาคสิ่งของ เพื่อช่วยเหลือให้ผู้พันโทได้มีอาชีพ เช่น การบริจาคที่ดินเพื่อใช้ในโครงการ การรับบริจาคเครื่องมือช่างไม้ เป็นต้น ต่อมาเมื่อนายประดิษฐ์ พานิชการ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการสงเคราะห์ผู้พันโทจึงมีแนวคิดในการรื้อฟื้น “มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์” ซึ่งก่อตั้งโดย จอมพล ป. พิบูลสงคราม ในปี พ.ศ. 2499 ซึ่งมีวัตถุประสงค์ในการสงเคราะห์บุคคลพ้นโทษ เพื่อให้ดำเนินการอันเป็นประโยชน์แก่ผู้พันโทตามวัตถุประสงค์ของมูลนิธิ

ความร่วมมือระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งกรมราชทัณฑ์ สภาสังคมสงเคราะห์ และภาคสังคม เป็นผลให้มูลนิธิพิบูลสงเคราะห์สามารถเปิดทำการบ้านกึ่งวิถีได้เป็นผลสำเร็จที่ถนนมหาไชย กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 30 ตุลาคม 2518 เป็นบ้านกึ่งวิถีแห่งแรกในประเทศไทยที่มีชื่อว่า “บ้านสวัสดิ์” โดยได้รับเงินอุดหนุนจากกองทุนสงเคราะห์ชุมชน สภาสังคมสงเคราะห์ และเงินบริจาคในนามของมูลนิธิพิบูลสงเคราะห์ ปัจจุบัน บ้านสวัสดิ์ได้ย้ายที่ทำการมาอยู่บริเวณหน้าเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร¹³

¹³ วรณิ วิชิตนันท์, ความจำเป็นของการปรับปรุงและขยายงานบ้านกึ่งวิถี (บ้านสวัสดิ์), (วิทยานิพนธ์ปริญญา มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522).

บ้านสวัสดิ์ มีวัตถุประสงค์ในการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษในด้านที่อยู่อาศัย ข้าวคราวหลังพ้นโทษ หรือผู้ที่อยู่ระหว่างติดต่อกฎาติหรือหางานทำ แต่การดำเนินการของบ้านสวัสดิ์ ไม่มีการแก้ไขฟื้นฟู การฝึกวิชาชีพ หรือการทำงานแต่อย่างใด ทำให้การดำเนินการของบ้านสวัสดิ์ เป็นเสมือนที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พ้นโทษที่ไม่มีที่ไปเท่านั้น ทั้งยังไม่มีการประชุมสัมพันธ์หรือการจัดบริการที่ต่อเนื่อง ทำให้ปัจจุบัน บ้านสวัสดิ์ ไม่ได้มีการดำเนินการใด ๆ รวมไปถึงอาคาร มีความชำรุดทรุดโทรม ไม่เหมาะสมสำหรับเป็นที่อยู่อาศัย ปัจจุบัน บ้านสวัสดิ์จึงไม่มีประสิทธิภาพในฐานะของบ้านกึ่งวิถีตาม หลักการและแนวคิดของบ้านกึ่งวิถี

2.1.4.4 ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน

บ้านกาญจนาภิเษก เป็นการดำเนินงานร่วมกันระหว่างรัฐและหน่วยงาน เอกชน/มูลนิธิ แม้ว่ารูปแบบการทำงานของบ้านกาญจนาภิเษกจะไม่ใช้บ้านกึ่งวิถี แต่สามารถนำ แนวคิดบางประการมาใช้ประกอบในการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีได้ เนื่องจากมีผลงานที่โดดเด่นและมี สถิติการกระทำผิดซ้ำ 0% (พ.ศ. 2567) ความเป็นมาของบ้านกาญจนาภิเษกได้เริ่มดำเนินการ ในวันที่ 9 มิถุนายน พ.ศ. 2539 เพื่อน้อมเกล้าถวายเป็นพระราชกุศล เนื่องในวโรกาสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี สำหรับเป็นต้นแบบของการฟื้นฟูเด็กและ เยาวชนแบบผสมผสานในสภาพแวดล้อมที่บ้านกึ่งสถานฝึกอบรม เป็นการพัฒนาประสิทธิภาพ การบำบัดแก้ไขเด็กและเยาวชนผู้กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีและคืนกลับสู่สังคม โดยใช้ความรัก และความเอาใจใส่ คำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็ก มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริม สนับสนุนและพิทักษ์ เด็กบนหลักการปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กแห่งสหประชาชาติ แสวงหาพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพในการแก้ไข ฟื้นฟู เยียวยาเด็กและเยาวชนที่ก้าวพลาด ให้สามารถคืนกลับสู่สังคม อย่างมีศักดิ์ศรีในฐานะ “พลเมืองหนึ่งของสังคม” การดำเนินงานที่แตกต่างจากศูนย์ฝึกอบรมอื่น ๆ คือ การมีส่วนร่วมของครอบครัว ในทุกระบวนการ 100% หลักสูตรหรือโปรแกรมที่ใช้อบรม (1) วิชา ชีวิต คือ วิชาที่สร้างกระบวนการให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับการทำความเข้าใจตนเอง สังคม และโลก ภายนอก ในสัดส่วนร้อยละ 50 ของเวลาเรียนทั้งหมด (2) วิชาสามัญ คือ วิชาที่สอนโดยหน่วยงาน ด้านการศึกษาภายนอก ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นศูนย์การศึกษานอกกระบบ (กศน.) ในสัดส่วนร้อยละ 25 ของเวลาเรียนทั้งหมด และ (3) วิชาชีพ คือ วิชาที่สอนทักษะเกี่ยวกับวิชาชีพเพื่อนำไป ประกอบอาชีพ ในอนาคต เช่น การขับรถยนต์ การทำขนม การตัดผม ในสัดส่วนร้อยละ 25 ภายใต้แนวคิด “บ้าน กาญจนาภิเษกไม่ใช่คุก เยาวชนไม่ใช่นักโทษไม่ใช่อาชญากร เจ้าหน้าที่ไม่ใช่ผู้คุม แต่บ้านกาญจนาภิเษก คือ บ้านทดแทนชั่วคราวของวัยรุ่นที่ก้าวพลาด” และ เปิด “พื้นที่สว่าง” เสริมพลังด้านบวก เพื่อมีกำลังต่อสู้จากด้านมืดในอดีต และเลือกที่จะกลับตัวเป็นคนดี สามารถกลับไปอยู่ร่วมกับ ครอบครัวและสังคมได้อย่างปกติสุข

2.2 การวิเคราะห์ประเด็นศึกษา

จากการวิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น ทำให้ทราบว่าหลายประเทศมีการนำระบบบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมชั้นปลายน้ำ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ประเด็นที่สำคัญเกี่ยวกับบ้านกึ่งวิถีได้ดังนี้

2.2.1 พัฒนาการของบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศและประเทศไทย

ระบบบ้านกึ่งวิถีมีต้นกำเนิดและแนวคิดตั้งแต่สมัยยุโรปในช่วงศตวรรษที่ 6 โดยนักบวชที่ให้แก่พนักโทษที่ได้รับการปล่อยตัว ซึ่งแนวคิดของบ้านกึ่งวิถีในระยะเริ่มแรกเน้นไปที่การให้การสงเคราะห์โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัจจัยพื้นฐาน ได้แก่ ที่อยู่อาศัย อาหาร เครื่องนุ่งห่ม โดยได้รับอิทธิพลมาจากศาสนา ต่อมาในศตวรรษที่ 19 ได้มีการพัฒนาเป็น "ระบบไอริช" ในประเทศสหราชอาณาจักร โดยเซอร์วอลเตอร์ ครอฟตัน ที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมนักโทษก่อนปล่อยตัว ซึ่งเป็นแนวคิดในการพัฒนาผู้พ้นโทษให้สามารถใช้ชีวิตในสังคม ได้อย่างสุจริตชน ในขณะเดียวกันทางฝั่งประเทศสหรัฐอเมริกา บ้านกึ่งวิถีที่เกิดขึ้นครั้งแรก ณ เมืองบอสตัน มลรัฐแมสซาชูเซตส์ ก็มีลักษณะเป็นการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษหญิงโดยการ ให้ที่พักพิง และการหางานภายหลังพ้นโทษให้กับผู้หญิงเหล่านี้

พัฒนาการของบ้านกึ่งวิถี จากเดิมที่เป็นเพียงแหล่งที่พึ่งสำหรับการสงเคราะห์ ผู้พ้นโทษ ได้ถูกพัฒนาให้มีการช่วยเหลือทางด้านจิตใจ และการพัฒนาทักษะอาชีพ บ้านกึ่งวิถีในระยะต่อมาจึงไม่ใช่เพียงการสนับสนุนทางด้านปัจจัยในการดำรงชีวิต แต่เป็นการสนับสนุนให้ผู้พ้นโทษมีคุณค่า ทั้งการพัฒนาทักษะอาชีพ การพัฒนาจิตใจ การให้การศึกษา และการบำบัดเยียวยา ทำให้เกิดผลลัพธ์ที่เป็นรูปธรรมของบ้านกึ่งวิถีในการกลับคืนสู่สังคมของ ผู้พ้นโทษ บ้านกึ่งวิถีในประเทศสหราชอาณาจักร และสหรัฐอเมริกา จึงถูกพัฒนาจากองค์กรทางศาสนา องค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ไปสู่สถาบันที่เป็นทางการ โดยการดำเนินการ โดยหน่วยงานของรัฐ เกิดการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีขึ้นในกระบวนการยุติธรรม อันเนื่องมาจากความล้มเหลวของระบบเรือนจำในการลดการกระทำผิดซ้ำ การคืนคนดีสู่สังคม และค่าใช้จ่าย ในการคุมขังที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างมหาศาล ในช่วง ค.ศ. 1965 ในขณะที่ประเทศสหรัฐอเมริกาที่มีอุตสาหกรรมการจำคุกขนาดใหญ่กำลังประสบกับความล้มเหลวในการคืนคนดีสู่สังคมและการบริหารงาน การเข้ามาของแนวคิดบ้านกึ่งวิถี จึงกลายเป็นทางออกในการลดค่าใช้จ่ายในการสร้างเรือนจำ การคุมขัง และความสำเร็จในการคืนคนดีสู่สังคม

ในอดีต บ้านกึ่งวิถีถูกสร้างขึ้นเพื่อรองรับผู้พ้นโทษที่ไม่มีบ้านให้กลับ หรือไม่มีบ้านที่ต้อนรับคนเหล่านี้ แต่ด้วยพัฒนาการเกี่ยวกับแนวคิดการลงโทษที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟู บ้านกึ่งวิถีถูกสร้างขึ้นเพื่อบุคคลที่ใกล้จะพ้นโทษหรือบุคคลที่ได้รับการปล่อยตัวพักการลงโทษ ด้วยแนวคิดที่ว่า การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนจะช่วยให้ผู้ต้องขังที่อยู่ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีโครงสร้างอย่างเช่น เรือนจำ ค่อย ๆ ปรับตัวเข้าสู่สภาพแวดล้อมที่เกือบจะเป็นอิสระ ท่ามกลางช่วงเวลาอัน

สับสน ไม่แน่นอน และเต็มไปด้วยความเครียด ซึ่งเป็นเวลาที่ผู้คนเหล่านี้จะจัดการปัญหาด้วยการกลับไปสู่สิ่งที่ตัวเองจะทำได้ดีที่สุด คือ การกลับไปกระทำผิดซ้ำนั่นเอง

ในประเทศญี่ปุ่น พัฒนาการของบ้านกึ่งวิถีได้เริ่มปรากฏให้เห็นตั้งแต่ยุคเมจิ ในปี ค.ศ. 1888 ในเวลานั้นบ้านกึ่งวิถีจะเน้นไปที่การสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ เช่นเดียวกับประเทศสหรัฐอเมริกา ทั้งการให้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตและการหางานทำภายหลังพ้นโทษ โดยองค์กรเอกชนและองค์กรศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ สะท้อนลักษณะนิสัยของคนญี่ปุ่นที่มีความเมตตา มากกว่าการใช้โครงสร้างทางปกครองในการบังคับ ซึ่งต่อมาญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในปี ค.ศ. 1939 นับเป็นการยอมรับบ้านกึ่งวิถีให้เป็นระบบทางการของประเทศญี่ปุ่น¹⁴

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศญี่ปุ่นมีการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมและได้มีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุมประพฤติ การพักการลงโทษ การป้องกันอาชญากรรม ในผู้ใหญ่ และเด็ก และกฎหมายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือภายหลังพ้นโทษ และกฎหมายเกี่ยวกับอาสาสมัครคุมประพฤติ ทำให้ปัจจุบันญี่ปุ่นมีอาสาสมัครคุมประพฤติกว่า 47,000 คน บ้านกึ่งวิถีของประเทศญี่ปุ่นในปัจจุบันเป็นผู้ที่อยู่ระหว่างถูกคุมความประพฤติร้อยละ 70 ที่เหลือเป็นผู้พ้นโทษที่ต้องได้รับการดูแลหลังพ้นโทษ และมีโปรแกรมการบำบัดฟื้นฟูปัญหาของผู้ที่เข้าสู่บ้านกึ่งวิถี ทั้งการบำบัดยาเสพติด การฝึกทักษะทางสังคม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้ในสังคม¹⁵

ประเทศญี่ปุ่นไม่ได้เน้นไปที่การบริหารจัดการหรือการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีโดยหน่วยงานของรัฐ แต่บ้านกึ่งวิถีในประเทศญี่ปุ่นเกือบทั้งหมดเป็นของเอกชนที่ได้รับทุนสนับสนุนและการขึ้นทะเบียนโดยหน่วยงานของรัฐ คือกระทรวงยุติธรรม หรือที่เรียกว่า Public-Private Partnership (PPP) อย่างไรก็ตาม หน่วยงานของรัฐได้มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีของรัฐ เพื่อรองรับผู้พ้นโทษที่ถูกปฏิเสธจากบ้านกึ่งวิถีเอกชน อันเนื่องมาจากปัญหาที่ซับซ้อนของผู้พ้นโทษ

ประเทศสิงคโปร์ จุดเริ่มต้นของบ้านกึ่งวิถีอาจแตกต่างไปจากบ้านกึ่งวิถีในประเทศอื่น ซึ่งเริ่มต้นการดำเนินงานโดยหน่วยงานภาครัฐในการจัดตั้งสถานบำบัดฟื้นฟู ในขณะที่เดียวกันภาคเอกชนก็ได้มีการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีแยกต่างหากออกไปจากหน่วยงานของรัฐ ซึ่งการดำเนินงานของภาคเอกชนเป็นการนำเอาศาสนาเข้ามาใช้โดยเน้นไปที่การใช้ศรัทธาที่มีต่อศาสนาเป็นเครื่องมือในการบำบัดและฟื้นฟูผู้พ้นโทษ จุดแข็งของภาคเอกชนในการบริหารจัดการบ้านกึ่งวิถีคือการตอบสนองความต้องการทางสังคมของผู้พ้นโทษได้ดีกว่าบ้านกึ่งวิถีของหน่วยงานรัฐ และการสร้างศรัทธาเพื่อขับเคลื่อนความร่วมมือจากภาคสังคม กลายเป็นการพัฒนาบ้านกึ่งวิถีในลักษณะของการร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนที่เรียกว่า Public-Private Model เพื่อนำไปสู่การสร้างการรับรู้ของสังคมใน

¹⁴ Ministry of Justice, Japan, History of Offenders Rehabilitation, [Online].

¹⁵ Japan Hogoshi Federation, What are "hogoshi"?, [Online].

การยอมรับผู้พ้นโทษผ่านโครงการ Yellow Ribbon ซึ่งเป็นโครงการที่สำคัญนอกเหนือจากการให้การสงเคราะห์ การฝึกวิชาชีพ และการแก้ไขฟื้นฟู¹⁶

ประเทศมาเลเซีย มีจุดเริ่มต้นของบ้านกึ่งวิถีอันเนื่องมาจากการแพร่ระบาดของฝิ่นทำให้เกิดแนวคิดในการบำบัดยาเสพติดขึ้น และมีการแยกกลุ่มผู้เสพยาเสพติดออกจากอาชญากร และได้มีการพัฒนาการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชนขึ้นในศตวรรษที่ 21 ประเทศมาเลเซียมีรูปแบบของบ้านกึ่งวิถีที่เป็นความร่วมมือของภาครัฐและเอกชนในการคืนคนดีสู่สังคม ปัจจุบัน The National Anti-Drugs Agency (AADK) เป็นเจ้าภาพในการจัดตั้งศูนย์สำหรับบ้านกึ่งวิถี ในประเทศมาเลเซีย ที่มีโปรแกรมทางจิตวิทยา อาสาสมัครการบำบัดเพื่อช่วยเหลือให้ผู้พ้นโทษเป็นคนดีมีคุณค่าของสังคม¹⁷

ในประเทศไทยได้มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีมาเป็นระยะเวลาหนึ่ง โดยมีบ้านกึ่งวิถีที่จัดตั้งโดยองค์กรทางศาสนา และบ้านกึ่งวิถีที่จัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐ โดยในระยะเริ่มแรกการดำเนินการบ้านกึ่งวิถี เป็นการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษโดยการให้ความช่วยเหลือด้านปัจจัย ในการดำรงชีวิต เช่นเดียวกันกับต่างประเทศ ต่อมาจึงเริ่มมีการใส่โปรแกรมเพื่อพัฒนาผู้พ้นโทษ เช่น การฝึกวิชาชีพ การบำบัดยาเสพติด การให้การศึกษา เป็นต้น

กล่าวโดยสรุป พัฒนาการของบ้านกึ่งวิถีในหลายประเทศ พัฒนาจากการให้การสงเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต สู่การพัฒนาคุณค่าความเป็นมนุษย์และพลเมืองที่มีคุณภาพ ทั้งการฝึกทักษะ การแก้ไขฟื้นฟู และการสร้างอาชีพ บ้านกึ่งวิถีในอดีตที่รองรับเพียงผู้พ้นโทษได้พัฒนาไปสู่ผู้ที่ใกล้จะพ้นโทษหรือผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษเพื่อประคับประคองบุคคลเหล่านี้ในช่วงเวลาวิกฤติให้สามารถข้ามผ่านไปสู่การพ้นโทษที่สมบูรณ์ และพัฒนาการทางด้านโครงสร้างที่ บ้านกึ่งวิถีเริ่มต้นโดยองค์กรเอกชน องค์กรศาสนา หรือองค์กรที่ไม่แสวงหากำไร ไปสู่องค์กรของหน่วยงานรัฐหรือองค์กรที่รัฐรับรอง

2.2.2 รูปแบบในการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถี

ในการศึกษาการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีของประเทศสำคัญที่มีความเชี่ยวชาญ ในกระบวนการยุติธรรมด้านการบำบัดฟื้นฟูของโลก การศึกษาสามารถวิเคราะห์การดำเนินงาน ในแต่ละประเทศที่มีจุดเด่นที่แตกต่างกันไปได้ ดังนี้

ประเทศสหรัฐอเมริกา มุ่งเน้นการผสมผสานระหว่าง "การควบคุมและการสนับสนุน" มีการคัดกรอง ประเมินความเสี่ยง และจัดทำแผนฟื้นฟูรายบุคคล (Individualized Rehabilitation

¹⁶ UNODC, Singapore's national strategies and approaches aimed at reducing re-offending, [Online]. 31 August 2022.

¹⁷ Jabatan Anti Dadah Kebangsaan (AADK), NADA Service Centre, [Online].

Plan) นอกจากนี้ยังมีการเชื่อมโยงผู้พักอาศัยกับบริการภายนอกที่จำเป็น เช่น การบำบัด การฝึกอาชีพ และการจัดหางานที่เป็นระบบ

ประเทศสหราชอาณาจักร ให้ความสำคัญในการเตรียมความพร้อมสำหรับผู้กระทำผิด โดยคัดเลือกให้เข้าสู่ “เรือนจำระดับกลาง” ซึ่งเป็นเรือนจำที่อยู่ระหว่างการจำกัดอิสรภาพกับการปล่อยตัวเป็นอิสระก่อนเข้าสู่บ้านกึ่งวิถี สหราชอาณาจักรให้ความสำคัญกับบ้านกึ่งวิถีในฐานะเป็นที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พ้นโทษที่ไร้บ้าน เพราะบ้านกึ่งวิถีนั้นไม่ใช่ปัจจัยหลักในการป้องกันการกลับมากระทำผิดซ้ำ แต่ช่วยลดปัญหาการกระทำผิดซ้ำในกลุ่มผู้พ้นโทษที่ไร้บ้าน

ประเทศสิงคโปร์ ใช้แนวคิด "การดูแลแบบต่อเนื่อง" (Throughcare Approach) ที่เริ่มต้นตั้งแต่ในเรือนจำจนถึงการกลับคืนสู่สังคมอย่างสมบูรณ์ โดดเด่นด้วยการทำงานแบบ Public-Private Partnership หรือความร่วมมือระหว่างภาครัฐ (กรมราชทัณฑ์) และภาคประชาสังคม รวมถึงการมุ่งเน้นการฝึกอาชีพและการจ้างงานอย่างเป็นระบบผ่านหน่วยงานอย่าง SCORE

ประเทศญี่ปุ่น มีกลไกที่เป็นเอกลักษณ์โดยการผสมผสานการสนับสนุนจากภาครัฐกับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างเข้มแข็ง เมืองคิรทสึช่วยเหลือผู้พ้นโทษที่เรียกว่า "Hosho-kai" ซึ่งเน้นการสร้างความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างผู้พักอาศัยและอาสาสมัครในชุมชน

ประเทศมาเลเซีย ให้ความสำคัญกับการบำบัดและการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน และนำเอาบ้านกึ่งวิถีมาใช้กับกลุ่มผู้ถูกคุมประพฤติ สร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรที่ไม่แสวงหากำไรในการดำเนินการบ้านกึ่งวิถี มีอาสาสมัครเข้ามาช่วยในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

ประเทศเวียดนาม ระบบบ้านกึ่งวิถี ใช้กลไก “สถานสงเคราะห์ทางสังคมของรัฐ” เป็นที่พักชั่วคราวสำหรับผู้ไร้ที่พำนัก ร่วมกับมาตรการเตรียมพร้อมและรับกลับชุมชนตามกฎหมายเป็นหลัก

สำหรับประเทศไทย ปัจจุบันมีบ้านกึ่งวิถีที่ดำเนินงานโดยหน่วยงานต่าง ๆ ซึ่งมีรูปแบบที่สำคัญ เช่น

1) มูลนิธิบ้านพระพร องค์กรไม่แสวงหาผลกำไรที่มีรากฐานจากศาสนาคริสต์ ทำหน้าที่เป็นบ้านพักพิงและฝึกอาชีพให้แก่ผู้พ้นโทษ รวมถึงการช่วยเหลือแม่และเด็กในเรือนจำ แม้ไม่มีการเผยแพร่สถิติอย่างเป็นทางการ แต่การศึกษาเชิงคุณภาพ พบว่า ผู้พ้นโทษมีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีขึ้น

2) บ้านกึ่งวิถีปูลารายอ กาแลตาแป ดำเนินการโดยกรมคุมประพฤติร่วมกับชุมชน กาแลตาแป เน้นการใช้แนวทางของศาสนาอิสลามและวิถีชีวิตในชุมชนเพื่อฟื้นฟูผู้พ้นโทษ โดยเฉพาะผู้ติดยาเสพติด การศึกษาพบว่า โครงการนี้ประสบความสำเร็จในการสร้างการยอมรับจากสังคม ซึ่งช่วยให้ผู้พักอาศัยเอาชนะความกลัวจากการถูกตีตราได้

3) บ้านสวัสดิ เป็นบ้านกึ่งวิถีแห่งแรกของไทย ก่อตั้งขึ้นโดยความร่วมมือระหว่างกรมราชทัณฑ์และสภาสังคมสงเคราะห์ แต่ปัจจุบันมีสภาพทรุดโทรมและไม่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง บทบาทจึงเป็นเพียงที่พักพิงชั่วคราวเท่านั้น ไม่ได้มีการฟื้นฟูหรือฝึกวิชาชีพอย่างเป็นรูปธรรม

2.3 สรุปผลการศึกษา

การศึกษาระบบบ้านกึ่งวิถีจากต่างประเทศมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อประเทศไทย โดยเฉพาะการพัฒนาและปรับปรุงกระบวนการคืนคนดีสู่สังคม โดยสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบในการนำระบบบ้านกึ่งวิถีมาใช้ให้เกิดความเหมาะสมกับประเทศไทยได้ ดังนี้

1) พัฒนาจากจุดแข็ง ควรนำจุดเด่นของแต่ละประเทศมาปรับใช้ ได้แก่ การสร้างความร่วมมือที่แข็งแกร่งระหว่างภาครัฐและเอกชนอย่างใกล้ชิด โปร่งใส การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีโดยสหวิชาชีพและให้ชุมชน/ครอบครัวมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดเหมือนที่ญี่ปุ่นทำ การดูแลแบบกึ่งสนับสนุนกึ่งควบคุมและเน้นการฝึกอาชีพจริงอย่างสหรัฐอเมริกา การจัดทำแผนฟื้นฟูรายบุคคลแบบมาเลเซีย และการนำผู้กระทำผิดเข้าสู่เรือนจำที่ไม่เน้นการควบคุมก่อนส่งเข้าบ้านกึ่งวิถี แบบที่สหราชอาณาจักรทำ

2) สร้างโปรแกรมที่ครอบคลุม โปรแกรมฟื้นฟูควรครอบคลุมทั้งการให้คำปรึกษา การบำบัดยาเสพติดและแอลกอฮอล์ การฝึกอาชีพ และการพัฒนาทักษะชีวิต

3) ลดการตีตราทางสังคม การสร้างการยอมรับและการสนับสนุนจากชุมชนเป็นสิ่งสำคัญที่สุดในการช่วยให้ผู้พ้นโทษกลับมาใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างยั่งยืนและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ

4) พัฒนานวัตกรรม สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมใหม่ๆ เพื่อให้บ้านกึ่งวิถีเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการฟื้นฟูหลังพ้นโทษอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การศึกษาค้นคว้านี้จึงไม่ได้มุ่งหวังเพียงแค่การสร้างที่พัก แต่เป็นการสร้างกลไกและโมเดลที่สมบูรณ์แบบเพื่อเติมเต็มช่องว่างในการเปลี่ยนผ่านชีวิตของผู้พ้นโทษ ลดการกระทำผิดซ้ำ และนำไปสู่สังคมที่ปลอดภัยในระยะยาว

บทที่ 3

ข้อเสนอ

3.1 ข้อเสนอเชิงนโยบาย

จากการวิเคราะห์การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร ญี่ปุ่น สิงคโปร์ มาเลเซีย และเวียดนาม เพื่อเปรียบเทียบแนวทางการดำเนินงานและนำมาปรับใช้กับบริบทของประเทศไทย เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ในการคืนคนดีสู่สังคม พบว่า มีแนวทาง การดำเนินงานที่นำไปสู่ความสำเร็จที่ยั่งยืนของบ้านกึ่งวิถีในหลายประเทศ ได้แก่

1) การบรรจุบ้านกึ่งวิถีเข้าไปในโครงสร้างการดำเนินงานด้านกระบวนการยุติธรรม โดยในประเทศต่าง ๆ มีการกำหนดบทบาทของบ้านกึ่งวิถีไว้ในกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม รวมทั้งมีการกำหนดโครงสร้างด้านงบประมาณอย่างชัดเจน ทั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร สิงคโปร์ และญี่ปุ่น

2) การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการดำเนินการบ้านกึ่งวิถี ซึ่งทุกประเทศที่ศึกษาจะไม่ดำเนินการโดยภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสิงคโปร์และญี่ปุ่นที่มีอาสาสมัครคุมประพฤติและอาสาสมัครในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษอย่างเป็นรูปธรรม ในการสร้างการยอมรับและลดการตีตราผู้พ้นโทษ สร้างความเข้มแข็งให้กับผู้ที่สังคมไม่ยอมรับโดยการรณรงค์ของโครงการต่างๆ สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับที่ตั้งของบ้านกึ่งวิถีโดยเน้นให้ตั้งอยู่ในชุมชนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมและการยอมรับผู้พ้นโทษ

3) การใช้บ้านกึ่งวิถีในลักษณะกึ่งปล่อยตัวกึ่งควบคุมสำหรับผู้ที่ถูกพ้นโทษและผู้ที่อยู่ระหว่างถูกคุมความประพฤติ ทำให้บ้านกึ่งวิถีเป็นเหมือนสะพานที่เชื่อมระหว่างการควบคุมผู้กระทำผิดโดยสมบูรณ์และการเป็นอิสระ ทำให้ผู้ที่ใกล้จะพ้นโทษหรือผู้ที่กำลังจะได้รับอิสรภาพไม่รู้สึกกังวลว่าสามารถปรับตัวและใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างราบรื่นแบบสหรัฐอเมริกา

4) บ้านกึ่งวิถีในประเทศต่าง ๆ ให้ความสำคัญกับโปรแกรมการพัฒนาพฤตินิสัย การบำบัดแก้ไข และฟื้นฟูผู้กระทำผิดในด้านต่าง ๆ โดยสหวิชาชีพ เช่น นักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ แบบประเทศญี่ปุ่น ไม่เพียงแต่ให้การสงเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตเท่านั้น ทำให้ผู้พ้นโทษได้รับการพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิตในฐานะพลเมืองที่มีคุณภาพ และมีกระบวนการต่อเนื่อง มีการฟื้นฟูทางครอบครัว เช่น มาเลเซีย

5) การสร้างการรับรู้ของสังคมและการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษ เป็นภารกิจที่ทำนายของหน่วยงานทั้งภาครัฐ และภาคประชาสังคม ในการสร้างการยอมรับที่มีต่อผู้พ้นโทษ เพราะไม่ว่าผู้พ้นโทษจะกลับตัวเป็นคนดีแล้วก็ตาม หากปราศจากการยอมรับจากสังคม หรือ การให้โอกาส ก็เป็นการยากสำหรับผู้พ้นโทษที่จะกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคมได้

6) การเตรียมความพร้อมของเรือนจำก่อนส่งผู้กระทำผิดเข้าสู่ระบบบ้านกึ่งวิถีในลักษณะ “เรือนจำระดับกลาง” ซึ่งมีความสำคัญในฐานะที่เป็นเรือนจำที่อยู่ระหว่างการจำกักตออิสรภาพ โดยสิ้นเชิงกับการปล่อยตัวเป็นอิสระเช่นในสหราชอาณาจักร

จากแนวทางการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีที่ประสบความสำเร็จในการคืนคนดีสู่สังคมทั้ง 6 ประการข้างต้น เมื่อเปรียบเทียบกับการทำงานของบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน จึงนำไปสู่ข้อเสนอเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ ดังนี้

3.1.1 การควบคุมและพัฒนาพฤติกรรมของกรมราชทัณฑ์ ต้องสอดคล้องกับบ้านกึ่งวิถี

1) กำหนดประเภทของเรือนจำให้ชัดเจน ได้แก่ เรือนจำฝ่ายรับตัว เรือนจำฝ่ายควบคุม เรือนจำเฉพาะทาง และเรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งบ้านกึ่งวิถีควรจะอยู่ในกลุ่มเรือนจำเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ควบคู่ไปกับกลไกคืนคนดีสู่สังคม (Human Assets) และระบบติดตามผู้พ้นโทษ (ศูนย์ CARE)

2) เรือนจำต้องดำเนินมาตรการด้านการควบคุม เป็น 3 ระยะ คือ ระยะป้องปราม (Deterrence Phase) ระยะพัฒนา (Development Phase) และระยะเตรียมปล่อย (Pre-release Phase) ที่มีความเข้มงวดแตกต่างกัน เมื่อผ่านกระบวนการควบคุมและผ่านการประเมินความเสี่ยงแล้วจะต้องมุ่งเน้นไปที่มาตรการด้านการแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรม

3.1.2 แนวทางการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย

1) การยกระดับบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยให้เป็นหน่วยงานที่สำคัญในกระบวนการยุติธรรมโดยต้องมีการทบทวนกฎหมายเพื่อรองรับการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถี หรือการจัดทำแนวทางในการนำบ้านกึ่งวิถีมาใช้ในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม ทั้งบ้านกึ่งวิถีที่จัดตั้งโดยหน่วยงานของรัฐและได้รับงบประมาณจากรัฐ หรือบ้านกึ่งวิถีของเอกชนหรือองค์กรไม่แสวงหากำไร หากจะให้ผลการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีของกรมราชทัณฑ์ มีประสิทธิภาพ มีผลผลิตที่ดี กรมราชทัณฑ์ ไม่ควรดำเนินการเองทั้งหมด ควรจะต้องเป็นการดำเนินงานร่วมกับภาคีเครือข่าย

2) ส่งเสริมให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมหรือเป็นผู้จัดตั้งบ้านกึ่งวิถี การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีที่มีประสิทธิภาพไม่ควรเป็นการดำเนินงานโดยภาครัฐเพียงอย่างเดียว ต้องสร้างการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในการคืนคนดีสู่สังคม รวมไปถึงการลดการตีตราผู้พ้นโทษผ่านโครงการณรงค์ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้พ้นโทษได้มีที่ยืนในสังคม เช่น การจัดตั้งอาสาสมัครราชทัณฑ์เพื่อให้ภาคประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมหรือมีบทบาทในการคืนคนดีสู่สังคม และเป็นการเปิดโอกาสให้คนในสังคมได้สัมผัส

กับผู้กระทำผิดที่บางครั้งอาจไม่ได้เลวร้ายอย่างที่คิด ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีในการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษในสังคมต่อไป และรัฐอาจเข้าไปสนับสนุนงบประมาณ เช่นเดียวกับในประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ที่ใช้รูปแบบการดำเนินงานแบบ Public-Private Partnership เพื่อให้เกิดความคล่องตัว และลดความเป็นทางการในการดำเนินงาน

3) สนับสนุนให้ผู้พ้นโทษ ผู้ถูกคุมประพฤติดำเนินการเข้าสู่บ้านกึ่งวิถีเพื่อลดช่องว่างระหว่างการจำคุกและการเป็นอิสระโดยสมบูรณ์ การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนจะช่วยให้ผู้กระทำผิดที่เคยอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ถูกจำกัดอิสรภาพอย่างสิ้นเชิง ค่อยๆ ปรับตัวเข้าสู่สภาพแวดล้อมที่เกือบจะเป็นอิสระ จะช่วยให้ผู้กระทำผิดได้ทดลองใช้ชีวิตแบบสุจริตชนในสังคมจริง โดยผ่านกระบวนการคัดเลือกที่เหมาะสม ภายใต้การมีส่วนร่วมของครอบครัวที่เข้มแข็ง

4) ยกย่องบ้านกึ่งวิถีให้เป็นสถานบำบัดฟื้นฟูผู้กระทำผิดในชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม จากตัวอย่างการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถีในประเทศต่างๆ ที่ได้เริ่มพัฒนาจากการสงเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานไปสู่การพัฒนาผู้ที่เข้าสู่กระบวนการบ้านกึ่งวิถี จะเห็นได้ว่าความสำเร็จของการคืนคนดีสู่สังคมไม่ได้เป็นเพียงการทำให้คนคนหนึ่งกินอิ่มนอนหลับเท่านั้น แต่เป็นการพัฒนาคุณค่าของบุคคลที่สามารถที่จะอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข บ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย ควรมุ่งเน้นไปที่การพัฒนาทักษะที่จำเป็น การแก้ไข บำบัดฟื้นฟู อย่างต่อเนื่องในชุมชน ยกตัวอย่างเช่น บ้านกึ่งวิถีปูลารายอ กาแลตาแป ที่ริเริ่มการแก้ไขฟื้นฟูโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน และนำเอาวิถีชีวิต ศาสนา และวัฒนธรรมพื้นถิ่นมาเป็นเครื่องมือในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

5) การสร้างเครือข่ายอาสาสมัครให้มีส่วนร่วมในการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ/ผู้ถูกคุมประพฤติดำเนินการอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข ลดการตีตราผู้พ้นโทษ และสร้างสังคมแห่งการให้โอกาส การประชาสัมพันธ์และการสร้างการยอมรับของสังคมต่อผู้พ้นโทษเป็นกลไก ที่ขับเคลื่อนให้การพัฒนาพฤตินิสัยทั้งในเรือนจำและในบ้านกึ่งวิถีมีความหมาย หากผู้กระทำผิดได้รับการแก้ไขฟื้นฟู ได้รับการพัฒนาทักษะ แต่ขาดโอกาสและการยอมรับผู้พ้นโทษก็ไม่สามารถ ใช้ชีวิตอยู่ในสังคมในฐานะพลเมืองดีได้ คนเหล่านี้เมื่อไม่มีที่ยืนในสังคมปกติก็อาจจะกลับสู่เส้นทางเดิมที่คุ้นเคย คือการหวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ดังนั้น ประเทศไทยควรมีการขับเคลื่อนการสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษอย่างเป็นรูปธรรมโดยภาคประชาสังคม เนื่องจากมีความยืดหยุ่นสูงกว่าการขับเคลื่อนโดยหน่วยงานภาครัฐ ยกตัวอย่างเช่น โครงการ Yellow Ribbon Project ในประเทศสิงคโปร์ที่มีการรณรงค์การสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษอย่างเป็นรูปธรรม

6) บุคลากรของบ้านกึ่งวิถีมีบทบาทและมีความสำคัญต่อเป้าหมาย ควรคัดเลือกผู้ที่มีทัศนคติเชิงบวกต่อบ้านกึ่งวิถี และมีความเป็นสหวิชาชีพ

3.2 ข้อเสนอเพื่อขับเคลื่อนนโยบายสู่การปฏิบัติ

จากการสังเคราะห์ลักษณะของบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศที่ประสบความสำเร็จในการคืนคนดีสู่สังคม นำแนวคิดที่โดดเด่นของประเทศต่างๆ สู่ข้อเสนอในการดำเนินการบ้านกึ่งวิถีของประเทศไทย ในอนาคต การขับเคลื่อนนโยบายบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย อาจแบ่งออกได้เป็น 3 ระยะ

3.2.1 ระยะเริ่มต้น

เป็นระยะที่ต้องมีการศึกษาวิจัยถึงผลกระทบและผลสัมฤทธิ์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถี โดยการศึกษาโมเดลและจัดทำร่างกฎหมายในการสนับสนุนบ้านกึ่งวิถีให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการยุติธรรมไทยอย่างเป็นรูปธรรม (หน่วยงานกรมราชทัณฑ์: กองวิชาการและพัฒนาวัดกรรม, กองยุทธศาสตร์และแผนงานงาน, กองกฎหมาย) การศึกษาวิจัยในระยะเริ่มต้นนี้ ต้องมีการศึกษาตั้งแต่โครงสร้างทางกายภาพของบ้านกึ่งวิถีที่เหมาะสม ทำเลที่ตั้ง และการมีส่วนร่วมของชุมชนโดยรอบบ้านกึ่งวิถี ตลอดจนการจัดทำแผนก่อสร้างบ้านกึ่งวิถีกระจายไปยังเรือนจำทั่วประเทศ

นอกจากการศึกษาเรื่องโครงสร้างทางกายภาพแล้ว โปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูในบ้านกึ่งวิถียังเป็นปัจจัยสำคัญในการปรับทัศนคติเกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคม (หน่วยงานกรมราชทัณฑ์: กองพัฒนาพฤตินิสัย) ต้องมีการจัดทำโปรแกรมที่ใช้กับผู้กระทำผิดโดยเฉพาะ ซึ่งมีลักษณะที่เหมาะสมกับการแก้ไขฟื้นฟูในชุมชน ได้แก่ โปรแกรมป้องกันการกลับไปเสพซ้ำสำหรับผู้ติดยาเสพติด เป็นต้น และการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีจำเป็นที่จะต้องมีหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงมหาดไทย กรมคุมประพฤติ กระทรวงยุติธรรม เข้ามามีส่วนร่วมด้วย

การคัดเลือกเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานและผู้ก้ำวลาดที่จะเข้าสู่ระบบบ้านกึ่งวิถี เป็นอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการคืนคนดีสู่สังคม เพราะการคัดเลือกผู้ที่มีความตั้งใจในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองมาอยู่ร่วมกันในบ้านกึ่งวิถี จะก่อให้เกิดการรวมกลุ่มในลักษณะของกลุ่มสนับสนุน (Group of support) ที่ส่งผลต่อบรรยากาศโดยรวมของบ้านกึ่งวิถี ในการช่วยเหลือเกื้อกูล ให้กำลังใจ และสร้างแรงสนับสนุนเชิงบวกในการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาตนเองต่อไป การคัดเลือกผู้เข้าสู่บ้านกึ่งวิถี อาจใช้การสัมภาษณ์และการสังเกตพฤติกรรมของผู้นั้นในระหว่างต้องโทษว่ามีแนวโน้มที่จะต้องการเปลี่ยนแปลงตนเอง แต่ขาดการสนับสนุน และความมั่นใจในตนเอง ที่เชื่อว่าตนสามารถเป็นคนดีและมีชีวิตใหม่ได้ (หน่วยงานกรมราชทัณฑ์: กองบริหารทรัพยากรบุคคล, กองพัฒนาพฤตินิสัย)

3.2.2 ระยะทดลอง

เป็นช่วงเวลาที่นำเอาข้อมูลที่ได้จากระยะเริ่มต้นมาใช้ปฏิบัติจริง ซึ่งในระยะทดลองนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลที่มากขึ้นเกี่ยวกับแนวโน้มความสำเร็จในการคืนคนดีสู่สังคม เมื่อเข้าสู่ระยะทดลอง สิ่งที่ต้องดำเนินการควบคู่ไปด้วยคือการลงมือทำ และแก้ไขปัญหเฉพาะหน้า รวมทั้งการทำงานเชิงรุก

เพื่อสร้างกลไกของอาสาสมัครในชุมชน หรือการให้ภาคประชาสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน ในระยะทดลองนี้ จะทำให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะของโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสมกับการดำเนินงาน บ้านกึ่งวิถีในประเทศไทย ทรัพยากรที่ต้องใช้ในการดำเนินการ รวมไปถึงบุคลากรที่จำเป็นต่อการดำเนินการด้วย และจะช่วยให้การทำนายแนวโน้มความสำเร็จของบ้านกึ่งวิถีมีความแม่นยำมากขึ้น ในบริบทของสังคมไทย รวมไปถึงการวิเคราะห์ปัจจัยต่างๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างการทดลอง โดยเริ่มทดลองที่เรือนจำจังหวัดนนทบุรี เนื่องจากเป็นเรือนจำที่ใกล้ชิดกับชุมชน

3.2.3 ระยะประเมินผลและการนำไปใช้

การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในระยะประเมินผล เป็นระยะของการประชุมและทบทวน ผลการดำเนินงานโดยเทียบกับเป้าหมายที่ตั้งไว้ในเรื่องการกลับคืนสู่สังคมของผู้กระทำผิด การหางานทำหลังพ้นโทษ ทักษะชีวิตในการดำรงชีวิต การหลีกเลี่ยงปัจจัยเสี่ยงในการกระทำความผิด และประสิทธิภาพในเชิงบริหารของบ้านกึ่งวิถี โดยจะต้องมีการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากระยะทดลองทั้ง ข้อดีข้อเสีย และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของบ้านกึ่งวิถี นอกจากนี้ ยังต้องมีการจัดทำประชาพิจารณ์ระหว่างหน่วยงานและชุมชนใกล้เคียง เพื่อนำมาประกอบการพัฒนาการดำเนินงาน

การเก็บรวบรวมและสรุปข้อมูลในระยะของการประเมินผลจะทำให้ได้ข้อสรุปเกี่ยวกับทิศทางการดำเนินงานของบ้านกึ่งวิถี ทั้งในเรื่องโครงสร้างการบริหาร โครงสร้างทางกายภาพ งบประมาณ การมีส่วนร่วมของชุมชน และประสิทธิภาพในการคืนคนดีสู่สังคม และสามารถนำข้อสรุปที่ได้ไปใช้ในการวางแผนการขยายการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในอนาคต รวมถึงการจัดหาทรัพยากรที่จำเป็นเพื่อเติมเต็มกระบวนการยุติธรรมให้มีความกลมกล่อม และสร้างความยั่งยืนในสังคมได้ต่อไป

บรรณานุกรม

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- Britannica. Mark system. In Encyclopædia Britannica. [Online]. Available from: <https://www.britannica.com/topic/mark-system> [September 11, 2025].
- Brown, B. The Halfway House: A Historical, Canadian, and International Perspective. Journal of Community Corrections 20, 1(2010): 5-19.
- Dismas House. Our History. [Online]. Available from: <https://www.dismashouse.net/about/our-history/>.
- Jabatan Anti Dadah Kebangsaan (AADK). NADA Service Centre. [Online]. Available from: <https://www.aadk.gov.my/en/nada-service-centre/>.
- Ministry of Justice, Japan. History of Offenders Rehabilitation. [Online]. Available from: https://www.moj.go.jp/EN/hogo1/soumu/hogo_hogo02.html.
- Ministry of Justice, HM Prison & Probation Service. Improving resettlement support for prison leavers to reduce reoffending. [Online]. 12 May 2023. Available from: <https://www.nao.org.uk/wp-content/uploads/2023/05/improving-resettlement-support-for-prison-leavers-to-reduce-reoffending.pdf>.
- Reeves, C. L. The changing role of probation hostels: Voices from the inside. British Journal of Community Justice 9, 3(January 2011): 51-64.
- Seiter, R. P., Allen, H. E., Carlson, E. W., & Parks, E. C. Halfway houses. Office of Development, Testing and Dissemination. National Institute of Law Enforcement and Criminal Justice, Law Enforcement Assistance Administration, U.S. Department of Justice, 1978.
- St. Leonard's Community Services. History of the St. Leonard's Name. [Online]. Available from: <https://www.slcs.ca/history/>.
- Surrey County Council. The Royal Philanthropic School at Redhill. [Online]. 23 June 2025. Available from: <https://www.surreycc.gov.uk/culture-and-leisure/historycentre/researchers/guides/royal-philanthropic-school-history>.
- Japan Hogoshi Federation. What are “hogoshi”?. [Online]. Available from: <https://www.kouseihogo-net.jp/hogo/hogoshi/en.html>.

United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). Singapore's national strategies and approaches aimed at reducing re-offending. [Online]. 31 August 2022.

Available from: https://www.unodc.org/documents/justice-and-prison-reform/ReducingReoffending/MS/Singapore_-_Singapores_national_strategies_and_approaches_aimed_at_reducing_re-offending.pdf.

Volunteers of America Northern Rockies. A History of Re-Entry. [Online]. Available from: <https://www.voanr.org/a-history-of-re-entry/>.

ทิวพร เดชมณี. การกลับใจของผู้พ้นโทษผ่านทางการใช้ชีวิตในบ้านกึ่งวิถีแนวคริสต์: ศึกษากรณีบ้านกึ่งวิถีบ้านพระพรของมูลนิธิพันธกิจเรือนจำคริสต์เตียน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาอาชีววิทยาและการบริหารงานยุติธรรม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2560.

มูลนิธิบ้านพระพร. เกี่ยวกับเรา. [ออนไลน์]. 2568. แหล่งที่มา: <https://hobfthailand.org/page/about/>.

วรรณิ วิชิตนันท์. ความจำเป็นของการปรับปรุงและขยายงานบ้านกึ่งวิถี (บ้านสวัสดิ์). วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.

ศุภย์ข่าวภาคใต้. ปูลารายอ...สานต่อสู่ “บ้านกึ่งวิถี” ชายคาผู้ก้าวพลาดก่อนกลับคืนสังคม. สำนักข่าวอิศรา. [ออนไลน์]. 19 พฤศจิกายน 2567. แหล่งที่มา: <https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/133524-pularayokalaetapae.html>.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

นางกนกวรรณ จิวเชื้อพันธุ์

ประวัติการทำงาน

- 20 พ.ค. 2563-31 ต.ค. 2564 ผู้อำนวยการกองบริการทางการแพทย์กรมราชทัณฑ์
- 1 พ.ย. 2564-30 ก.ย. 2565 ผู้ตรวจราชการกรม กรมราชทัณฑ์
- 1 ต.ค. 2565-20 พ.ย. 2567 ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา กรมราชทัณฑ์
- 21 พ.ย. 2567-ปัจจุบัน ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดนนทบุรี กรมราชทัณฑ์

ตำแหน่งปัจจุบัน

ผู้บัญชาการเรือนจำจังหวัดนนทบุรี กรมราชทัณฑ์

ประวัติการฝึกอบรม

- หลักสูตรนักบริหารงานราชทัณฑ์ระดับสูง (นรส.) รุ่นที่ 17
- หลักสูตรการบริหารงานยุติธรรมระดับกลาง (ยธก.) รุ่นที่ 13
- หลักสูตรการบริหารจัดการความมั่นคงแห่งชาติ (บมช.) รุ่นที่ 15
- หลักสูตรนักบริหารการทูต (นบท.) รุ่น 16